

Digitaliseret af / Digitised by

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
THE ROYAL LIBRARY

København / Copenhagen

Titel: Valgbog 1924

Ophav:

Ressourcetype:

Ressourcetype:

Oprindelsesdato: 1924

Emne:Partiprogram, partiprogrammer, program

Opstilling: DA-småtryk. Politik 8

Relateret:

Relateret:

Copyright: Billedet er muligvis beskyttet af loven om ophavsret

Fortroligt!**Neergaards Finanspolitik.***Forbrug af Formue og Stiftelse af Gæld.*

Idet der henvises til de i Valgbog I og II meddelte Oplysninger, tilføjes følgende:

Neergaard har i de 4 Aar 1920—24 forbrugt følgende Midler udover Statens Indtægter og Skatter m. v.:

Af Kassebeholdningen	ca. 220 Mill.
Af Fond udenfor Statskassen (Sukkerordningsoverskud og Overskud paa Foderstofcentralen)	ca. 30 Mill.
Indtægter fra tidligere Krigsforanstaltninger..	ca. 20 Mill.
Amerikanske Laan	ca. 280 Mill.
Laan i Nationalbanken	ca. 40 Mill.
Laan i Svensk Rigsbank	ca. 16 Mill.
Indenlandske Laan	ca. 30 Mill.
	636 Mill.

Heraf er anvendt til overordentlige Foranstaltninger vedrørende Sønderjyllands Genforening 200 Mill. og til Betaling af Foranstaltninger fra den foregaaende Periode 75 Mill. Kr., ialt 275 Mill. Kr. Den særlig Neergaardske Finanspolitik i de 4 Aar har saaledes kostet $636 \div 275$ eller 361 Millioner udover Statsskatter og andre Indtægter eller ca. 90 Millioner Kr. pr. Aar ($\frac{1}{4}$ Million om Dagen).

I den radikale Regerings syv Aar 13—20 forbrugtes (Laan \div Opsamling til Kassebeholdning) ca. 200 Millioner Kr. eller knap 30 Millioner pr. Aar. Neergaard har anvendt over 3 Gange saa meget.

Naar Partiet »Venstre« nævner et højere Tal til Sønderjylland end 200 Millioner, skyldes det, at de medregner Udgifter, der *ikke* kan kaldes overordentlige, men er en Følge af Udvidelse af Landomraade, hvormed ogsaa følger forøgede Indtægter.

1924. 2893

Naar Venstre taler om en Regning fra den radikale Tid paa 75 Millioner vil det ses, at de fra samme Tid har haft *Indtægter* af ca. 50 Millioner.

Balancen.

Brorsen har paa et Møde i Ribe meddelt, at *et dundrende Underskud* er forvandlet til Balance i indeværende Aar.

Det *dundrende Underskud* maa være Underskudene i Neergaards to første Finansaar.

I 1919—20 var der 61 Millioner Overskud paa Driftsregnskabet. Med dette Beløb og regelmæssige Indtægter paa Formueparagrafen dækkede man alle Aarets Formueanskaffelser (§ 26) og havde endda 3,3 Millioners Kasseoverskud at mode med.

Statsregnskabsunderskudene i Neergaards første to Aar er:

1920—21 ..	106 Mill.	+ Laan	150 =	256 Mill.
1921—22 ..	57 Mill.	+ Laan	131 =	188 Mill.

Hvorledes »Balancen« bliver i 23—24, vil først vise sig i Oktober ved Statsregnskabets Aflæggelse. Neergaard har nævnt nogle Tal for de 10 første Maaneder, der viser en bedre Stilling end ifjor i Statsboghoderiet. Da han bl. a. har forøget Skatterne med 3 Gange Forøgelse af Toldskatterne plus en Række andre Afgifter og har haft et faldende Prisniveau i Forhold til 20—21, formindsket Udgifterne ved Nedsættelse af Statstjenestemændenes Konjunkturtillæg og ved Hjælp til Spareforanstaltninger ved Kommissioner (under radikal Ledelse, Raadsformand Kofoed), skulde det vel ikke være umuligt at naa til Ligevægt mellem Indtægter og Udgifter i Aar. Det kan dog kun ske, naar han nægter at erkende, at Staten har tabt de 40 Millioner Krøner, der er tjent som Præferencekapital i Landmandsbanken.

Tabet paa Landmandsbanken.

Tabet i Landmandsbanken er efter sidste Regnskab opgjort til ca. 80 Millioner, men man har da regnet »Russiske Interesser« og »Rekylrettigheder« til en Værdi af 46 Millioner Kroner, skønt Bankinspektør Green ved sin Opgørelse før 9. Julirekonstruktionen regnede den lig 0. Er denne Opgivelse rigtig, hvad intet senere oplyst afkræfter, er Tabet ca. 126 Millioner.

Der er da tabt Nationalbankens Indskud i Reservefond 30 Millioner, hele Præferenceaktiekapitalen 75 Millioner (Staten 40, Nationalbanken 5, Ø.K. 25 og Store Nordiske 5), tilsammen

105 Millioner. For det yderligere Tab ca. 21 Millioner Kr. hæfter Staten alene. Det radikale Venstre har med Støtte af Socialdemokratiet foreslaaet at afskrive 40 Millioner, men Venstre og Konservative har modsat sig det.

Egaliseringsfonden.

Paa *Egaliseringsfonden*, der er laant meget dyrt ($1\frac{1}{2}$ pCt. Provision om Aaret af hele Krediten og 1 pCt. over engelsk Diskonto af den Del af Krediten, man har benyttet), er tabt betydelige Beløb, hvis Kursen paa Sterling ikke falder under ca. 24,50, til hvilken Kurs Nationalbanken har solgt Sterling i et Par Maaneder. Hvor meget af Fondens Sterling og Dollars, der er solgt, kan ikke faas oplyst, men Nationalbanken har meddelt, at man ikke turde anvende mere til at holde Kursen 24,50 for ikke at staa uden Midler i den kommende Tid. Der er derfor nu et betydeligt Milliontab. Om det kan indvindes igen afhænger af, om Kronen stiger.

Den i London optagne Kredit andrager ca. 125 Millioner Kroner, hvoraf Staten hæfter for $\frac{2}{5}$, altsaa 50 Millioner.

Dollarslaanene.

De amerikanske Dollarslaan andrager 55 (25 + 30) Millioner Dollars. De forrentes med henholdsvis 8 og 6 pCt. Den aarlige Rente er 3,8 Mill. Dollars. Med en Kurs af 6,25 koster den aarlige Forrentning 23,150 Millioner. For hver 25 Øre Dollars stiger, stiger Renten med ca. 1 Million aarlig.

Inden Gælden er forrentet og afdraget helt, vil Laanene, der hjembragte 280 Mill. Kr., have kostet efter Kurs 6,25 ca. 700 Millioner Kroner. For hver 25 Øre Dollars stiger, stiger Betalingsbeløbet med ca. 14 Millioner Kroner.

Skatteborgernes Indtægter.

Neergaard og Venstre siger, at deres Vanskeligheder skyldes de faldende Indtægter hos Skatteborgerne. Hvorledes det forholder sig hermed, viser følgende Tal.

Uden Fradrag var Indtægterne følgende:

1916	1840 Millioner,
1917	1920 Millioner,
1918	2460 Millioner,
1919	3360 Millioner.

Ialt i de fire sidste radikale Aar: 9580 Millioner.

eller gennemsnitlig ca. 2400 Millioner Kr.

Derefter var der:

i 1920	4010 Millioner,
i 1921	3370 Millioner,
i 1922	2950 Millioner,
i 1923	ca. 3000 Millioner, ¹⁾
	13330 Millioner.

eller gennemsnitlig 3300 Millioner eller gennemsnitlig 900 Millioner mere end de sidste fire radikale Aar.

Naar Indtægtsskatten er blevet saa meget mindre, saaledes at den fra 250 Mill. i 1920—21 og 194 Mill. i 1921—22 er faldet til 83 i 1923—24 (Finans- og Tillægsbevillingsloven), skyldes det dels Forskydninger indenfor Indtægterne, saaledes at meget store Indtægter er forsvundet, og saaledes at mange store Indtægter er blevet skattefrie paa Grund af Fradrag af Skat og af lidte Tab, men desuden navnlig ved de i April 1922 af Neergaard gennemførte Ændringer i Indkomstskattelovene. Ved Forsørger-, Børne- og Forsikringsfradrag er Skatteindtægten blevet betydelig nedsat for Indtægter indtil 5000 Kr. Denne gode Foranstaltning kunde, hvis man ikke vilde give Afkald paa for store Beløb af Indkomstskatten, være ledsaget af en Forøgelse af Procentsatserne paa de større Indtægter. Samtidig med denne Nedsættelse er tillige sket Nedsættelse paa Formue- og Aktieselskabsbeskatningen (se S. 8).

Istedetfor har Neergaard skaffet sig forøgede Skatter paa Forbrugsafgifterne.

I 1919—20 var:

Formue- og Indkomstskatten....	325 Millioner,
Forbrugsskatter	170 Millioner.

I 23—24 bliver Forholdet:

Formue- og Indkomstskatten..	ca. 126 Millioner,
Forbrugsskatter	ca. 200 Millioner.

Skatteydernes Formue var i:

1916	7770 Millioner,
1917—19	8570 Millioner,
1918	9640 Millioner,
1919	9900 Millioner.

Gennemsnit altsaa 9000 Millioner.

¹⁾ Overskatteraadet anslaar Indtægten til 3300 Kr.

Og i den Neergaardske Tid:

1920	11700 Millioner,
1921	10600 Millioner,
1922	10300 Millioner,
1923	antagelig ca. 10000 Millioner,

eller gennemsnitlig 10500 Millioner.

Naar Formueskatten er gaaet ned fra ca. 50 Mill. i 1920—21 og ca. 52 Mill. i 21—22 til 43,5 i 23—24, skyldes det væsentlig den af Neergaard i April 22 gennemførte Nedsættelse i Skattesatserne paa de store Formuer.

Hvorledes Venstre har nedbragt Budgettet.

Venstre taler saa meget om, at de har nedbragt Ballancen paa Statsbudgettet (de samlede Udgifter) fra 600 Mill. Kr. til 400 Mill. Kr.

Tallene er følgende:

	1919/20	1920/21	1921/22	1922/23
Udgifter § 8—25	532,5	555,1	499,4	427 Mill.
» § 26	70,0	205,2	135,5	106 »
Samlet Udgift	602,5	760,3	634,9	533 Mill.

For 1923—24 kendes Tallene ikke, men de bliver vistnok omkring 500 Mill. Venstres Paastand er altsaa urigtig.

Driftsbudgettet (§ 8—25) har siden Krigens Tid indeholdt mange overordentlige Udgifter til Foranstaltninger imod Arbejdsloshed, Dyrtid, Bolignød, til ekstraordinære Militærforanstaltninger, til Sønderjylland og i Anledning af den nærværende Krise. Udskiller man disse Udgifter af Budgetterne, ser man hvorledes de *normale faste* Udgifter er fra Aar til Aar.

	1919/20	1920/21	1921/22	1922/23
§ 8—25	532,6	555,2	499,3	426,9 Mill.
÷ Overordentlige Udg.	214,3	181,8	88,9	41,7 »
Normale Udg.	318,3	373,4	410,4	385,2 Mill.

Tallene for 1923—24 kendes ikke. Men de kommer sikkert til at vise *normale* Udgifter til mellem 340 og 350.

De overordentlige Udgifter er selvfølgelig formindsket, men de faste aarlige Udgifter er steget.

1921—22 gjort disse Skatter varige og dertil føjet i Skatteforøgelse:

Stempelafgifter	1,5	Million,
Arv- og Gaveafgift	2,5	—
Toldforhøjelse	11,0	—
Omsætn.skat paa Chokolade	10,0	—
Restaurationsskat	15,0	—
		<hr/>
	40,0	Millioner.

*(Se nærmere Valgbog I 1923, Side 56.)

I Samlingen 1922—23 gennemførtes:

Forøget Ølskat	5	Millioner,
Forøget Tobaksskat	1,9	—
Krisetold paa Cigarer	0,8	—
Luksustold	2,1	—
		<hr/>
	9,8	Millioner.

I Samlingen 1923—24 gennemførtes:

Luksustold	17	Millioner,
Automobilafgift	4	—
		<hr/>
	21	Millioner.

I alt er saaledes gennemført Afgifter, der efter Beregning paa Grundlag af Indførsel og Forbrug paa Gennemførelses-tiden skulde indbringe omkring 70 Millioner Kr., hvoraf 31 Millioner Toldforhøjelse. Dertil kommer nu som Led i »Valutaplanen« Toldforhøjelser og Afgifter paa Motorkøretøjer til c. 20 Millioner. Gennemførtes disse, vilde man da naa op til 90 Millioner Kr.s Paalæg i indirekte Afgifter, alt under Forudsætning af uforandret Forbrug.

Regeringens Nedsættelse af Skatter paa Millionformuerne.

Under Skattelovsforhandlingerne i 1921—22 stillede *Det radikale Venstre* Forslag om at bevare de Skattesatser for Formuer over 1 Mill. Kr. og for Selskaber med meget store Indtægter, der under Krigen gennemførtes af Brandes, men som nedsattes stærkt ved Neergaards Skattelov af 1922.

Formuer fra $\frac{1}{2}$ Million til 1 Million beskattes efter Neergaards Lov med 4,045 Kr. af de 500,000, 13 Kr. pr. Tusind af Resten;

efter Brandes' Lov med 4,480 Kr. af de 500,000, 13 Kr. pr. Tusind af Resten;

fra 1 Million til 5 Millioner tilsvarende 10,545 Kr. af 1 Million, 16 Kr. pr. Tusind af Resten,

og 10,980 Kr. af 1 Million, 16 Kr. pr. Tusind af Resten;

men medens Afgiftssatsen efter Neergaards Lov ikke forhøjes efter 1 Million, fortsætter Stigningen efter Dr. Brandes' Lov for Grupperne 5—10 Millioner, 10—20 Millioner og over 20 Millioner, saaledes at der af over 20 Millioner betales 374,980 Kr. af de 20 Millioner og 25 Kr. pr. Tusind af Resten.

Af en Formue paa 15 Millioner betales saaledes efter Neergaards Lov 234,545 Kr., efter Brandes' Lov 269,980 Kr.

Det er betydelige Beløb, det her gælder. Efter Opgørelserne for Skatteaaret 1922—23 (Formue 1. Jan. 1922) var der 512 Millionærer, hvis samlede Formue efter Skatteklasserne maa regnes at være 15—1600 Millioner Kr. eller mellem $\frac{1}{6}$ og $\frac{1}{7}$ af alle Formueskatteyderes samlede Formue. Og mellem $\frac{1}{2}$ og 1 Million er der 867 med omkring 500 Millioners Formue.

Af disse Formuer, der tilsammen er en Femtedel af alle Formueskatteyderes Formuer, kan uden at øve Uret tages nogle Millioner aarlig i Skat.

Desuden nedsattes Skatten paa *de store Selskaber* paa flere Maader ved Neergaards Skattelov.

Før betalte Aktieselskaber med Fortjeneste fra 50—75 pCt. af Aktiekapitalen 25 pCt. af Overskudet, nu kun 15 for de 50 pCt. og 20 pCt. af Resten. Disse sidste Satser anvendes nu, hvor højt Procentudbyttet end stiger, medens det efter Dr. Brandes' Lov var saaledes, at Selskaber, der tjente 75—100 pCt., betalte 30 pCt., Selskaber hvis Fortjeneste var over 100 pCt. af Aktiekapitalen, 35 pCt.

Desuden fritages Selskaber, der driver Forretning i Udlandet, ved Neergaards Lov for al Skat af Overskudet derved. Det er en Bestemmelse, der bragte Millionlettelser for Østasiatisk og Store Nordiske Telegraf-selskab (Store Nordiske gav sidste Aar 22 pCt. i Udbytte). Der er ingen Beregning over, hvorledes disse Ændringer i Skattereglerne har virket, men et Indtryk deraf faar man ved at se, hvor meget mere Skatten paa Selskaberne er gaaet ned end den Indtægt, hvorpaa den hviler.

I 1921—22 opgjordes de paagældende Selskabers skattepligtige Indkomst uden Fradrag til 400 Millioner, i 1922—23

til 163 Milioner; Skatten var det første Aar 72 Millioner eller over $\frac{1}{6}$, det sidste Aar under den nye Ordning 13 Millioner eller under $\frac{1}{12}$.

Det maa antages, at en Tilbagevenden til Bestemmelserne i Dr. Brandes' Skattelov vilde bringe en Merindtægt af ca. 10 Millioner Kr. — alt efter som Næringslivets Kaar er daarligere eller bedre.

Ved denne Forøgelse af Indtægterne og Nedsættelsen af Militærudgifterne vilde saaledes kunne opnaas en Forbedring af Balancen med mellem 30 og 40 Millioner Kr.

Regeringens Sparepolitik.

Et Hovednummer i Regeringskandidaternes Valgtaler er Ministeriets Sparepolitik. Idet vi henviser til Valgbog I 1923, Side 33, skal om dette Emne yderligere bemærkes:

Uden Hensyn til hvilken politisk Retning, der har været ved Magten i paagældende Land har der rundt omkring i de forskellige Lande i Europa i Aarene efter Verdenskrigen været Bestræbelser i Gang for at bringe Statens Udgift ned. Højreministeriet i Norge, det socialdemokratiske Ministerium Branting i Sverige, Blandingsministeriet Lloyd George i England, Nationalistministeriet Poincaré i Frankrig, Diktatoren Mussolini i Italien har alle fulgt den samme Linie. De skiftende, til Dels socialdemokratiske Ministerier i de besejrede Stater i Mellemeuropa har ligeledes alle stræbt at reducere og forenkle Administrationsapparatet og formindske Embeds- og Bestillingsmændenes Antal. Sparepolitiken er altsaa ikke en Opfindelse, som det nuværende Regeringsvenstre i Danmark har nogen som helst Patentret til. Det er en Bevægelse, som er født af Verdensudviklingen og nødvendiggjort ved de efter Verdenskrigen indtraadte økonomiske Vanskeligheder, herhjemme som andetsteds. Dertil kommer, at to betydende Omstændigheder har gjort det ganske selvfølgelig at gaa til Reduktioner af Funktionærernes Antal, nemlig Ophævelsen af Krigtidens Nævn og Kommissioner og Tilbagegangen i den store Trafik, særlig for saa vidt angaar Statsbanernes og Telegrafetaten.

Men lige saa urigtigt, som det er at hævde, at Venstre og Ministeriet Neergaard skulde have taget et særlig fortjenstfuldt Initiativ i denne Sag, lige saa uberettiget er det af Venstre at paastaa, at dette Parti med den praktiske Udformning af Spareforanstaltningerne har indlagt sig en særlig

Ære, eller at det er Regeringspartierne *alene*, som har været virksomme i Arbejdet for at bringe Overensstemmelse mellem Statens Udgifter og Indtægter. Som omtalt i Valgbog I, 1923, S. 37, er det en radikal Politiker, tidligere Folketingsmand, nuværende Raadsformand Kofoed, som har været Formand for den store Sparekommission og de fleste af de nedsatte Spareudvalg.

Det radikale Venstre har i de nedsatte Sparekommissioner særlig været repræsenteret af Folketingsmændene *Gamborg* og *Dahlgaard*, Socialdemokratiet har de fleste Steder været repræsenteret af Folketingsmand *Friis Skotte*. Hvad der er foregaaet i Udvalg og Kommissioner unddrager sig naturligvis offentlig Omtale, men der findes dog næppe nogen moderat eller konservativ Valgkandidat, som paa Grundlag af Kendskab til de faktiske Forhold tør hævde, at de tre her nævnte demokratiske Repræsentanter skulde have gjort en mindre værdifuld Indsats i det praktiske Arbejde end Regeringspartiernes Folk. Og hvad de afgivne Betænkninger angaar, er de for alle Hovedpunkters Vedkommende enstemmige, ligesom vort Parti i Rigsdagen har ydet ethvert fornuftigt Spareforslag Tilslutning. Venstrekandidaterne kunde maaske anmodes om at oplyse, hvilke Foranstaltninger det radikale Venstre er gaaet imod. Eksempelvis skal fra de sidste Dage anfores, at det af Forsvarsministeren fremsatte, forstandige, af en Sparekommission udarbejdede Forslag om Orlogsværftets Omdannelse har faaet *fuld* Tilslutning fra radikal (og socialdemokratisk) Side, derimod er der fra *konservativ* Side rejst en stærk Opposition imod Forslaget.

Medens Regeringen eller Venstrepartiet altsaa ingen som helst Ret har til at præsentere sig selv som Sparepolitikens Opfindere eller egentlige Bærere, kunde der være god Grund til at rejse enkelte Behøjdelse mod den nuværende Regering baade for Overtrædelses- og Undladelsessynder paa dette Omraade. Regeringens Sparepolitik har tidt haft en *Tendens*, som har været i høj Grad angribelig. Medens man er gaaet energisk til Værks, naar Besparelserne ramte det underordnede Personale, har der været ikke saa lidt Lemfældighed, naar Virkningerne vilde komme til at føles af de højere og højeste Embedsmænd. Nogle Eksempler vil vise dette.

Ved Overtagelsen af Sønderjylland blev der tilstaaet de højeste Embedsmænd en Del personlige Tillæg eller Bestillingstillæg, varierende fra 2000 til 5600 Kr. pro persona. Den samlede Udgift for Staten hertil er ca. 370,000 Kr. aarlig. Begrundelsen for Ydelsen var, at Prisniveauet var højere i Søn-

derjylland end i det øvrige Land, og at Overflytningen var kostbar. Den store Sparekommission hævdede, at da Prisniveauet nu er det samme nord og syd for Kongeaaen og da Priserne i det hele er faldne siden 1920 maa det anses for urimeligt, at yde saadanne Beløb vedblivende til disse Embedsmænd, saa meget mere som de kun kommer de allerhøjest lønnede tilgode. Thi man lægge vel Mærke til, at de lavt lønnede Tjenestemænd, som kom til Sønderjylland, nu i det væsentligste har mistet deres sønderjydske Tillæg; Spørgsmaalet var nu om de ca. 100 højest lønnede ikke ogsaa skulde ind under Reduktionens Lov. Dette foreslog Sparekommissionen. Man gik dog meget forsigtigt til Værks og foreslog en Afvikling, der strakte sig over 10 Aar (med $\frac{1}{10}$ af Tillægget bortfaldende hvert Aar). Alle politiske Partier i Sparekommissionen stillede dette Lovforslag. *Men Regeringen nægtede at fremme det, og disse store Tillæg er overhovedet ikke rørt.*

Sparekommissionen foreslog ligeledes, at Kontortiden i Ministerierne («den røde Bygning») skulde være 1 Time længere end før. Naar den enkelte Embedsmand præsenterede et større Arbejde, skulde man kunne nøjes med noget færre Embedsmænd. Kommissionen regnede med, at der skulde kunne spares 100 à 120 Mand i Centraladministrationen. Under Forhandlingerne mellem Regeringen og Embedsmændene blev Forslaget noget forringet, men værre blev det, da Forslaget skulde fores ud i Livet. Thi i Stedet for Besparelsen af 100 à 120 Mand foresloges i de Skrivelser, som fra Ministerierne (Departementerne) oversendtes til Lønningsraadet, en Forøgelse paa ca. 20 Mand (se Lønningsraadets Skrivelse til Finansudvalget, Rigsdagstidende 1922—23, Tillæg B, Sp. 1375). Saa lidet havde de allerhøjeste Embedsmænd (Departementscheferne) forstaaet af Besparelsernes Nødvendighed, og Ministrene havde ikke benyttet deres Myndighed til at sørge for, at det for Ministerialbygningens Vedkommende foreslaaede blev efterlevet. Først da der fra politisk Side blev rejst Protest imod, at «den røde Bygning» skulde forøge Antallet af Embedsmænd i Stedet for at formindske det, greb Regeringen direkte ind, og der fremkom da en Besparelse paa 50 à 60 Embedsmænd. Men dette er altsaa kun Halvdelen af, hvad Kommissionen enstemmig havde foreslaaet. Her mærkes just ikke den stærke Haand, men en meget lemfældig Haand.

Karakteristisk er det ogsaa, at medens man i andre Lande først og fremmest og for længst er gaaet i Gang med at forenkke Administrationen, bortskære overflødige Led og sam-

mendrage ledende Stillinger, er Regeringen i Danmark *sidst* gaaet i Gang med dette Arbejde. Den saakaldte Forenkling-kommission, hvis Formand blev Justitsminister Rytter, blev først nedsat i Sommeren 1923, og den har *endnu ingen Betænkning afgivet*. Denne vigtige Opgave, hvis Løsning utvivlsomt, hvis den blev gennemført rationelt, vilde gøre adskillige højere Embeder overflødige, har altsaa Ministeriet ikke taget sig af med nogen som helst Energi. Det samme gælder den beslægtede Opgave, som angaar en Modernisering af Statens ganske forældede og mangelfulde Regnskabsvæsen. Denne Opgave lagde Neergaard i Hænderne paa den Mand, som mere end nogen anden har Ansvar for, at vor Statsregnskab og Bogholderi netop er saa utidssvarende, nemlig Statsgældsdirektør P. O. A. Andersen. Det var en ganske upaakrævet Hensynsfuldhed, der her blev vist denne Mand, og »Resultatet« er da ogsaa blevet, at den for over 2 Aar siden nedsatte Regnskabskommission endnu ikke har ladet tilgaa Offentligheden andre Meddelelser om sin Virksomhed, end at man af og til ser i Aviserne, at en Del af Kommissionens Medlemmer har foretaget en Rejse, saa til et Land, saa til et andet. Det er Staten, der betaler den Slags Rejser, og de plejer at være meget kostbare.

Saaledes kunde der nævnes ikke saa lidt, der viser, at naar Ministeriet Neergaard eller dets enkelte Medlemmer personlig har skullet taget Initiativet eller søge visse af andre stillede Forslag gennemført, har det været saa som saa med Handlekraften, og Tendensen har været, at *opadtil* skulde der fares i den Grad med Lempe, at der kun er kommet intet eller meget lidt ud af Foranstaltningerne.

Valutaen. — Kronens Fald.

I Tiden efter Krigen mistede mange evropæiske Landes Mønt en Del af deres Værdi i Forhold til Guldet. Alene den amerikanske Dollar bevarede den helt.

Men efterhaanden har adskillige Landes Mønt rettet sig, og saaledes staar nu den svenske Krone, den hollandske Gyl-den, den schweitziske Franc og den engelske Sterling nær ved Guldpariteten (oprindelige Værdi).

Den danske Krone er derimod gaaet nedad. Efter at Kro-nen om Efteraaret 1919 var begyndt at falde, søgte Regeringen efter Samraad med hele Erhvervslivet at standse den store Luksus- og Spekulations-Indførsel, som fremkaldte Faldet,

og Valutaraadet tog forskellige Forholdsregler (se herom Valgbog I 1923 Side 42). Men disse viste sig ikke fyldestgørende. Og Raadet naaede da efter en Række Forhandlinger til Enighed (med Undtagelse af Madsen Mygdal) om at anmode Regeringen om ved et Lovforslag at skaffe Myndighed til en virkelig Begrænsning af Importen, saaledes at der for visse Varer skulde kræves en *Valutaattest* (ø: for at Valutaen var erhvervet gennem Raadet), for at Varen kunde indføres i Landet. Den laveste Pris, Kronen stod i, var 6. Febr. 1920, da Dollars kostede 6,90. Men de Foranstaltninger til Begrænsning af Valutahandel, som Raadet tog, og Efterretningen om, at et Forslag var fremsat, medførte i Tiden indtil 27. Marts en stadig Stigning af Kronen, saaledes at den i Dagene for Ministeriet Zahles Fald stod i 5,44. I Løbet af Foraaret og Sommeren, da ingen Foranstaltninger blev truffet, faldt den igen. Dollars naaede baade 6 og 7 Kroner og kulminerede den 9. November, da den betaltes med 7,68. Kronen var altsaa da 47—48 Øre værd.

I de følgende Aar bragte de store Stats-Dollarslaan (ialt 55 Millioner) og store Kommunelaan saa mange Dollars til Landet, at Kursen faldt betydelig, men efter at de var opbrugt, indtraadte paany paa Grund af den ugunstige Betalingsbalance et Fald i Kronens Værdi.

Til Bedømmelse af Stillingen ved den radikale Regerings Fald og nu hidsættes Kurserne paa svenske Kroner, Sterling og Dollars for 27. Marts 1920 og for 19. Marts 1924, da disse Linjer skrives. Kursen var da noget bedret i Forhold til de nærmest foregaaende Dage.

Dollars	5,44	6,38
Sterling	21,28	27,35
Svenske Kroner	1,17	1,68

Seddelomløbet.

Til Belysning af Seddelforøgelsen i de forskellige Lande meddeles følgende Tal.

Sidst i December 1913 havde Danmark 152 Mill., Sverrig 234, Schweiz 314 og Holland 313 Millioner i Omløb.

Sidst i December 1919 var Tallene steget: for Danmark til 489, for Sverige til 748, for Schweiz til 1036 og Holland til 1033 Millioner. Det vil sige, alle disse Landes Seddelomløb var vokset ganske ensartet: Danmark og Sverige 3,2 Gange, Schweiz og Holland 3,3 Gange. Stigningen skyldtes Krigs-

tidens Prisniveau og den deraf følgende Nødvendighed for større Beløb i Omsætningen.

I 1920 skilles derimod Bevægelsen. Sidste December 1920 havde Danmark 559 Mill. og Sverige 760 Millioner. Danmarks Seddelmængde var nu 3,66 Gange saa stor som sidst i 1913, Sveriges 3,25.

Sidst i 1921 havde Danmark 471, Sverige 628, Danmarks var 3,1 Gange saa stort som i 1913, Sveriges 2,68.

Sidste August 1923 havde Danmark 459, Sverige 561. Danmarks var 3 Gange, Sveriges kun 2,4 Gange saa stort som i 1913.

Medens Sverige havde bragt sine Sedler ned, havde Danmark ikke gjort det.

De mægtige Laan, som Nationalbanken ydede Landmandsbanken, havde krævet den større Seddelmængde, og denne blev ikke derefter formindsket. Først nu er der sket Nedsættelse.

Naar der af Venstre siges, at Nationalbankens Seddelpolitik i den radikale Regerings Tid var forkastelig, er der derfor intet i andre neutrale Landes Seddelpolitik, der giver Støtte til en saadan Paastand.

Derimod kan Seddelpolitiken i Tiden efter Ministeriet Neergaard og under Landmandsbankrekonstruktionen kritiseres.

Madsen Mygdal og Kronen.

Madsen Mygdal bekæmpede i Marts 1920 den radikale Regerings Forslag om Importbegrænsning ved en Række Artikler i »Berlingske Tidende« i Dagene fra 3.—10. Marts.

Heri skriver han bl. a.:

»Samtidig med at Valutakurserne er et Symptom paa en Handelsavance, der ikke vedvarende kan fortsættes, er den det bedste Lægemiddel til sund Regulering af netop denne Omsætning. *De lave Valutakurser kommer som en god Ven* til det Land, der har overfyldte Lagre og byder det Lejlighed til paa fordelagtig Maade at afsætte dem igen. Den ansporer Produktionen, og den hæmmer Forbruget. Som det eneste sunde og tiltalende Reguleringsmiddel lægger den alt til Rette for Eksportens Forøgelse, opmuntrer og støtter de Erhverv eller Enkeltvirksomheder, der anstrænger sig for at eksportere, men lægger sig barsk i Vejen for alle de Virksomheder, der kun beskæftiger sig med at købe ind fra Udlandet og lade Varerne med eller uden Bearbejdelse forsvinde i det hjemlige Forbrug.»

Hvor utrolig fejlagtig denne Opfattelse var under Efterkrigstidens Forhold, har alle senere maattet sande.

I de 3 Fjerdingaar af 1920, efter at denne Paastand var fremsat, *indførtes* der Varer for 2360 Millioner Kroner med et Underskud paa Handelsbalance af 992 Millioner Kroner, hvortil efter de foreliggende Beregninger svarede et Underskud paa *Betalingsbalancen* af 740 Mill., et Beløb for hvilket vi satte os i Gæld til Udlandet. Den lave Valuta standsede ikke Indførslen. Den kom ikke som *en god Ven*, der hjalp til at tomme de overfyldte Lagre. Tværtimod. Den kom med Ødelæggelse af store Værdier i sit Følge.

Hvorledes den senere har virket andetsteds og herhjemme behøver ikke nærmere at paavises.

*Landbrugsraadet og Valutakommissionsindstillingen
af November 1920.*

Da Kronens Fald i Sommeren 1920 gjorde Ministeriet ængstelig, nedsatte det saa en Valutakommission, der afgav Indstilling 10. Novbr. 1920. Af denne Kommission var bl.a. Pinstrup og Anders Nielsen, Svejstrup Østergaard, Medlemmer, og de deltog i en Indstilling, der anbefalede Importforbud og Importregulering af en Række Varer af hel eller delvis Luksuskarakter («den Pinstrupske Vareliste»). De udtalte i en Særdtalelse, at de havde Sympati for intet at gøre, men da de forstod Betydningen af hurtigst at naa til Bedring af Handels- og Betalingsbalancen og de langt foretrak den foreslaaede Importforbudsordning fremfor den af et Mindretal (hvori alle Kommissionens konservative Politikere deltog) foreslaaede Toldforhøjelser, tiltraadte de principielt Forslaget. De staa derfor ogsaa som Forslagsstillere i Flertalsforslaget.

Dette Flertal stillede Forslag om 1) at *forbyde Indførsel af visse Luksusvarer* og 2) om *Formindskelse af det indenlandske Forbrug ved Rationering* af Hvede, Sukker og Øl (ø: af Maltbyggs Anvendelse til stærkt Øl). Sukkerrationen foresloges nedsat med $\frac{1}{4}$.

Pinstrup tog indenfor Flertallet det Særstandpunkt, at han ikke ansaa det for rigtigt at sætte den daværende Hvederation yderligere ned, og at den daværende Sukkerration ikke burde nedsættes med $\frac{1}{4}$, men kun med $\frac{1}{6}$; til Gengæld foreslog *Pinstrup*, at Indførslen af Raatobak nedsattes til det halve, og at Anvendelse af Maltbyg til stærkt Øl begrænsedes noget mere, end det øvrige Flertal foreslog.

Pinstrups Forslag til Forbedring af Landets Betalingsbalance saa herefter saaledes ud:

1) Begrænsning af Importen af Luksusvarer til Værdi	240 Mill. Kr.
2) Forøgelsen af Eksporten ved Begrænsning af det indenlandske Forbrug med Hen- syn til:	
Sukker	til Værdi 50 Mill. Kr.
Øl	- - 7½ - -
	Ialt 297½ Mill. Kr.

Forslaget blev tiltraadt af Husmændenes Repræsentant i Kommissionen, M. Jensen, Aale, og af Landbrugsraadet i et Møde, hvorom det i Landbrugsraadets Meddelelser af 22. Oktober 1920 hedder:

»Paa Mødet var omdelt et af Anders Nielsen i Valutakommissionen forelagt Memorandum samt to af Himmelstrup udarbejdede Bilag. Raadet staar enig i, at man i Valutaspørgsmaalet maa indtage samme Standpunkt som i Februar 1920, hvorefter man kunde ønske en Importregulering af Luksusvarer.«

I Kommissionen sad ingen radikal Politiker. Kun afdøde Nationalbankdirektor Marcus Rubin havde Sympati for Partiets Politik. Statsminister Neergaard sendte, da Kommissionen var færdig med Arbejdet, Departementschef Riis-Hansen (den senere Direktor i Landmandsbanken) til det radikale Venstre med Forespørgsel, om Partiet kunde tiltræde Forslaget, da Regeringen ikke vilde forelægge det, med mindre alle Partier tiltraadte det. Partiet svarede, at det var villig hertil. Paa lignende Maade svarede vistnok Socialdemokratiet. Dette Forhold har Rode mangfoldige Gange omtalt i Folketinget, uden at Neergaard har gjort Bemærkninger dertil. Nu forleden ved 1ste Behandling af den samlede Valutaplan, da Zahle paany bragte dette i Erindring, sagde Neergaard, at Regeringen ikke havde besluttet at fremlægge Forslaget, da han sendte Riis-Hansen til Oppositionen. Han ønskede at vide, hvorledes Oppositionen vilde stille sig, hvis Regeringen besluttede sig til Forelæggelse! Dette er en ganske umulig Stilling for en Regering og er heller ikke rigtig. Riis-Hansen meddelte udtrykkelig, at Neergaard havde tiltraadt Forslaget.

Det blev imidlertid standset i et Ministermøde, efter Si-gende paa Grund af Modstand fra Madsen-Mygdal, der saaledes for anden Gang hindrede en forstandig Foranstaltning.

Regeringens samlede Valutaplan.
(Af Rodes Tale 14. Marts 1924.)

I fire Aar har Regeringen levet paa Forestillinger om vort Lands Økonomi, som fik sit Udtryk i Landbrugsministerens Artikeludtalelse fra Marts 1920 om, at den faldende Valutakurs kom som en god Ven til et Land og bragte Orden i dets økonomiske Forhold. Ud fra denne Teori har man først fra Regeringens Side modsat sig Bestræbelser af dets Forgængere paa at standse Valutafaldet, og derefter har man selv, da man ængstet over det fortsatte Valutafald havde nedsat en Kommission, henlagt dens Indstilling af 1920, hvori alle Partier deltog. Endelig efter 3½ Aars Forløb indsaa man, at den faldende Krone var en Fare for Landet, og efter den langvarige Drøftelse i den 3. Valutakonference, fremsatte man saa Forslag om en Foranstaltning (Egaliseringsfondet), der isoleret blev værdiløs. Efter at denne var brudt sammen, fremsatte Regeringen først et Tilførsforslag (nye Toldskatter m. m.) og dernæst, da dette var virkingsløst, bebudede den i den tolvte Time en samlet Plan; og samtidig med, at nu denne samlede Plan forelægges for Rigsdagen, offentliggøres det aabne Brev om Begrænsningen af denne Rigsdags Levetid.

Fremsættelsen af den samlede Plan, lige idet Rigsdagen skal opløses, indeholder en alvorlig Selvanklage mod det Styre, der har hersket her i fire Aar, og selve Statsministerens Fremsættelsestale indeholdt de samme Momenter af Selvanklage. Han mente, at Vanskelighederne i vort Lands Møntsituation laa i den for store Seddeludstedelse og i den ugunstige Betalingsbalance. Naar dette forkyndes nu i den tolvte Time, maa man spørge, hvorfor Regeringen da ikke i fire Aar har foretaget sig noget mod den for store Seddeludstedelse og mod den ugunstige Betalingsbalance. Den for store Seddeludstedelse er foregaaet i denne Regerings Tid. Indtil Slutningen af 1919 var den danske Seddelbanks Forøgelse af Sedler parallelt løbende med samtlige neutrale Landes Bankers Seddelomløb, bortset fra Norges, der var noget større end Danmarks. Denne Forøgelse af Seddelmængden var en Følge af det af Krigen fremkaldte forhøjede Prisniveau, som krævede flere Omsætningsmidler i Sedler; havde man ikke forøget Seddelmængden, vilde man have tyet til andre Omsætningsmidler.

Men efter at den nuværende Regering er traadt til, er der fra den danske Seddelbanks Side fulgt en Politik, som ikke er parallel med andre Seddelbankers og navnlig skiller sig afgørende fra Sveriges Seddelbanks Politik, idet det Seddelomløb, som den svenske Nationalbank nu har, er forholdsvis betydeligt ringere end den danske. I disse 4 Aar har den svenske Nationalbank bragt sit ned efter det Prisfald, som fandt Sted i 1920—21; den danske Nationalbank har ikke gjort det, og den har ikke gjort det og ikke kunnet

gøre det, fordi den i Aarene 1920—21 førte en Politik, der var rettet ikke paa Indskrænkning af Kreditten, men paa en Forøgelse af Kreditten ud over al Rimelighed navnlig til en enkelt Storbank, Landmandsbanken, for at udsætte dennes Fald. Den Inflation i Seddelomløbet, som findes i Danmark for Tiden, er en direkte Følge af Nationalbankens Kreditpolitik overfor Landmandsbanken, og denne Kreditpolitik har Regeringen ikke modsat sig, men tværtimod paa enhver Maade støttet.

Naar derfor den nuværende Regering som et Middel til Hjælp mod Seddelinflationen kalder paa Indskrænkning af Kreditten, saa maa man spørge: Hvorfor har denne Regering ikke kaldt derpaa i Tide? Hvorfor kaldte den ikke paa den, da denne Kreditgivning virkede til det usunde Forretningslivs Opretholdelse? Hvorfor kalder den paa den nu, hvor den maa føles som smertelig ikke blot af det usunde Forretningsliv, som i væsentlig Grad er skaaret ned, men i høj Grad af det sunde Forretningsliv? Endvidere: Hvorfor har Regeringen først nu bestræbt sig for at finde Midler til Forbedring af Betalingsbalancen?

Naar Statsministeren advarede mod ufejlbare Valutaplaner, formoder jeg, at dette i ikke ringe Grad tog Sigte paa et Selvforsvar fra hans Side imod de ufejlbare Valutaplaner, som er fremsat af det ærede Medlem Hr. Pinstrup og delvis tiltraadt af den højtærede Landbrugsminister om Guldindløsning straks til Dagskurs.

Jeg skal gøre opmærksom paa, at i de Bemærkninger, som ledsager Forslaget om Guldlovens Forlængelse, er Argumentationen mod den Pinstrup—Madsen-Mygdalske Plan saa skarp som nogen Sinde, og den støtter sig jo ogsaa paa en Udtalelse dateret 26. Januar 1924, underskrevet af samtlige Nationalbankens fem Direktører, angaaende dette Forhold.

Landbrugsministeren vender nu tilbage til sin Taktik fra 1920, da han kastede ud i Agitationen i Danmark dette Ord om den faldende Valuta som vor gode Ven og paa Basis heraf fik Flertal for sin økonomiske Politik. Nu da man staar overfor Valg igen, kaster den højtærede Landbrugsminister ud i Agitationen Tilslutning til en Plan, som stemples, tidligere af den højtærede Finansminister og nu i Skrivelse fra Nationalbanken, som uforsvarlig for det danske Samfunds Pengevæsen. I 1920 fulgte det danske Samfund Landbrugsministeren som Fører; hvis det gør det een Gang til, vil det komme til at se, hvad det ender med her i Landet.

Jeg skal nævne nogle faa Ord af, hvad Nationalbanken skriver om denne Guldindløselighedsplan. Der skrives, at det er et Spørgsmaal, som beskæftiger alle Lande i Europa, og som alle Steder er blevet forkastet. Der meddeles, hvorledes man har forkastet det i England, som er det kapitalrigeste Land i Europa og er guldproducerende, og som har en Papirkurs, der ligger væsentlig nærmere

Parikurs end vor. Der skildres, at Aarsagerne dertil er, at Amerika i Virkeligheden er Herre over Guldprisen, fordi det har Gullet, og der tilføjes: »Hvis et europæisk Land vilde sætte en fast Guldindløsningspris paa sine Sedler, altsaa fastsætte en bestemt Salgspris paa sit Guld, uden at være Herre over eller med Sikkerhed at kunne beregne Guldindkøbsprisen — som Amerika, som sagt, er Herre over — vilde det kunne komme i den ruinerende Situation at holde Udsalg under Indkøbspris«. Og det tilføjes videre om de danske Bankers Forhold til Udlandet: »Bankerne i Danmark skyldte Udlandet f. Eks. Oktober 1923 ca. 300 Mill. Kr., og hvis det — altsaa Danmark — var det eneste guldindløsningspligtige Land i Europa, kunde det end ikke bringe til Modregning herimod, hvad det havde tilgode i de ikke guldindløsende Lande. Alle vore Banktilgodehavender i England kunde ikke trækkes hjem i Guld, men al vor Skyld til England var Guldgæld!«

Der skildres videre, hvorledes Nationalbanken maatte, hvis den blev paatvunget her i Landet en Guldindløselighed, gaa frem, og jeg skal kun citere det sidste af, hvad der staar i Nationalbankens Cirkulære: »Nationalbanken selv vil selvfølgelig ikke blot standse al Kreditgiven — Vekseldiskontering m. m. — eller dog tage en saa høj Diskonto, at Forskellen mellem Guldsalget og Guldkøbet dækkes, en Diskonto, der kan blive uberegnelig høj, men den maa ogsaa være nødsaget til at inddrage det størst mulige Kvantum Sedler ved at opsigte Kreditter, og hvorledes vil det da gaa Nationalbankens og de andre Bankers Debitorer og i det hele Næringslivet?«

Vi ønsker Behandling af Lovforslaget i Udvalg, da det forekommer os, at naar Nationalbankens Frihed for Guldindløselighedspligt skal fornyes for 9 Maaneder, vilde det være rimeligt at foretage en Overvejelse vedrørende Nationalbankens Dividendepolitik og den Indtægt af udækkede Sedler, som Nationalbanken for Tiden har.

Naar jeg derefter vender mig til Regeringens Valutaplan, mener jeg, at det er vor Skyldighed i denne den nuværende Rigsdags 12te Time at beskæftige os med denne Plan. Andet har vi derfor heller ikke villet beskæftige os med i vort Svar. Vi har ment at maatte holde os paa dette Forslags Grund og se, hvilke Muligheder der var for paa Grundlag af dette at foretage sig noget til Forbedring af vor Valuta.

Hvad gøres der nu mod den forøgede Seddeludstedelse? Der gøres intet udover den Kreditindskrænkning, som indeholder betydelige Farer for vort Samfunds produktive Virksomhed. Derimod gøres der noget direkte *imod* Formaalet, idet i alt Fald *en* af de Afgiftslove, som er foreslaaet, Automobilringeloven og Benzintolden, vil virke prisfordyrende over en bred Flade her i Landet og følgelig fremkalde forøget Seddelomløb. Alle, der i Erhvervsøjemed bruger Automobil, vil søge at overvælde den ny Byrde paa Forbruget. Dette

vil derfor stige, og det vil virke som en Seddelinflation. Samtidig gør jeg opmærksom paa, at denne Regering, som nu forkynder det rigtige, at Seddelinflation er en betænkelig Ting, er med til at standse den Huslejelovgivning, som holder Huslejen nede: i samme Øjeblik denne Skranke tages bort, vil det bringe Huslejen til at stige, indvirke prisforhøjende paa Grundens Værdi, medføre forøget Prioritering af Ejendommene. Atter en Forøgelse af Seddelomløbet her i Landet!

Hvad gøres der med Hensyn til Betalingsbalancen? Der gøres med Hensyn til Betalingsbalancen kun det, som hidtil har vist sig frugtesløst, og i alle andre Lande har vist sig frugtesløst, et Forsøg paa gennem en Fordyring ad Toldvejen at skabe en bedre Betalingsbalance.

Vi afviser de Afgiftslove, her er foreslaaet, de vil kun lægge Erhvervslivet her i Landet Hindringer i Vejen, for et enkelt Erhverv, Chokoladeindustrien, vil det utvivlsomt være næsten ruinerende. Om Tolden paa de tidlige Havesager skal jeg kun sige den ene Ting, at disse tidlige Havesager, hvis forøgede Beskatning den højtærede Statsminister Gang efter Gang i disse Aar har afvist, utvivlsomt med større Ret bærer Luksusnavnet end meget af det, man tidligere har opført paa Listerne over Luksusvarer.

Idet vi afviser disse Afgiftslove, maa vi om den samlede Plan sige, at den intet virkeligt Bidrag indeholder til Forbedring af vor Valuta. Derimod indeholder Planen nogle Spirer til en Valutaplan, og rigtigt udviklet kan disse Spirer maaske blive til en samlet Plan. Derfor er det, at vi har følt os forpligtede til at undersøge de to Hovedforslag, som er fremsat af Regeringen, nemlig Forslaget om Valutaydelsen, for at se, hvorledes de i den Form, de her har faaet, kan virke, og hvad der maatte kræves for, at de skulde kunne blive til en Valutaplan. Saaledes som Valutacentralen er foreslaaet, er det et Forslag om Kontrol med og Hindring af Spekulation i Valuta. Ved Gennemførelse af Oplysningspligt og andet er det muligt, den i nogen Grad kan hindre en Spekulation og i saa Fald gøre Nytte eller, som den beskedne Handelsminister sagde, ikke gøre nogen Skade. Men i en af denne Lovs Paragraffer er der givet en Anvisning, som, hvis man tager det alvorligt, vil kunne benyttes til at hjælpe paa Handelsbalancen, hvis Mangler den højtærede Statsminister selv betragter som en af Hovedaarsagerne til vor Kronens Fald. Det er den Bestemmelse, som paa en vis Maade giver Centralen Adgang til at afgøre, hvem der kan faa Valuta. Dette er imidlertid begrænset til Virksomheder udenfor Importen: man har draget det mærkelige Skel, at med Hensyn til Virksomheder udenfor Importen skal Centralen kunne skønne over, om de fortjener Valuta eller ikke, men naar der er Tale om Importen selv, kan Centralen ikke skønne derover!

I det Øjeblik, man indser, at det er den for store Import, som gennem den daarlige Handelsbalance paavirker vor Betalingsevne, maa dog det næste Skridt være dette at indse, at en Importbegrænsning gennem Valutacentralen i alt Fald vil være en mulig Vej. Og for at bringe vor Stilling saa nær op ad det, som vi maa anse det for muligt for den nuværende Regering at gaa med til, har vi erklæret os villige til at ordne dette Forhold saaledes, at det blev den Vareliste, som omfattes af den Indstilling, som er gjort af Fler-tallet i Valutakommissionen af 1920, der blev gjort afhængig af Valutacentralens Tilladelse og Attest.

Hvad vi nu foretager os, er ikke andet end, at vi sender det af Statsministeren til os stillede Tilbud tilbage og siger: hvis han vil gaa ind paa det, som han foreslog os i November 1920, vil der være Mulighed for at gøre Valutacentralen til en importbegrænsende Foranstaltning.

Naar Regeringen i 1920 opgav sin Plan om at gennemføre den Kommissionsbetænkning, var det, fordi det da pludselig indtrædende Prisfald gav Regeringen den Forestilling, at man kunde komme igennem uden at foretage noget. Nu er man jo klar over, at det lader sig ikke gøre. Derom vidner den samlede Plan. Nu er vi i ganske den samme Situation, som da Kommissionen i 1920 overvejede disse Spørgsmaal, nemlig at det er Indførselen af unyttige Varer, Luksusvarer, som det gælder om at begrænse. Jeg gør opmærksom paa, at vor Nationaløkonomis Nestor, Professor Westergaard, i en lige udgivet Artikel om dette Forhold erklærer at det, det gælder om, er at forbedre vor Betalingsbalance med ca. 100 Mill. Kr. Den i sin Tid opstillede Liste omfattede Varer, hvis Indførselsværdi i det paa-gældende Aar var 300 Mill. Kr., og der er jo en Mulighed for at optage enkelte andre Varer derpaa, nemlig Kaffe og Sukker, ved hvis Rationering der vil kunne spares ca. 20 Millioner. Med andre Ord, der vil uden Vanskelighed kunne tilvejebringes den Forbedring af Betalingsbalancen paa 100 Mill. Kr., som vor Nationaløkonomis Nestor mener er nødvendig. Hvorfor saa ikke gøre dette Forsøg? Det ligger indenfor Regeringens egen Politik. Hvis den afviser det, maa det være af Grunde, som ligger udenfor enhver saglig Bedømmelse af vort Møntvæsens nuværende faretruende Stilling.

Jeg vender mig derefter til det andet Punkt i denne Valutaplan, nemlig Valutaydelsen. Dette Forslag er, som meddelt af Venstrepressen, kommet til Regeringen ude fra, udarbejdet af to Mænd, Direktør Jørgensen og Redaktør Gerfalk, omarbejdet af den nuværende Regering, inden det har faaet dette Forslags Form. Det kan ikke andet end vække en ejendommelig Følelse hos denne Rigsdag, at i den samlede Plan, som Regeringen her har forelagt, er efter at Planen er bebudet, et ude fra kommende Forslag nu blevet et Hovedpunkt. Det kan ikke andet end give et ejendommeligt Indtryk af

denne Regerings Syslen med disse for Landet saa afgørende Spørgsmaal. Tanken i Forslaget er ganske klart den, at hvis man begrænser Importen af visse udenlandske Varer for derved at opnaa den Forbedring af Handelsbalancen, som er nødvendig, staar man i Fare for, at der sker en Forskydning, idet Købeevnen, naar disse Varer bortfjernes, frigøres overfor andre Varer, der eventuelt ogsaa stammer fra udenlandsk Import, og derfor vil der ikke fremkaldes den Forbedring af Handelsbalancen, som tilstræbes. Forslaget er altsaa et Supplement til et Forslag til Forbedring af Handelsbalancen.

Overfor et andet Supplement, det konservative Folkepartis Forslag om Guldtolden, har man fra alle Sider gjort opmærksom paa, at det vil medføre en Fordyrelse af Varerne, og da Pristallet automatisk forhøjer Lønnen for alle Tjenestemænd og alle fastlønnede, vil denne Forhøjelse medføre om ikke en helt tilsvarende, saa dog nogen Forøgelse af Købeevnen. Med andre Ord, Forslaget vil ikke virke, saaledes siger mange. Derfor ser man det ogsaa udtrykkeligt sagt i Handelsbankens Beretning for det sidste Aar, at sammen med Guldtolden maa man frigøre Lønningerne fra Pristallet.

Mod denne sidste Tanke har Statsministeren vendt sig paa afgørende Maade her, og jeg vil da haabe, at dette Standpunkt maa være et af de faa, som han endnu vil formaa at fastholde. Statsministeren har Ret i, at hvis man bortfjerner denne automatiske Ordning af Lønspørgsmaalet, vil Samfundet blive hjemsogt af Lønkampe, idet de fastlønnede selvfølgelig ikke godvillig vil lade sig paatvinge, at de skal være de eneste, der betaler Omkostningerne ved vor Kronens Reparation.

Da man har maattet gaa bort fra denne Vej, er det, at man har faaet Tanken om denne Valutaydelse, men kun som et Supplement til noget andet, der desværre mangler i den her foreliggende Plan. Derfor kan vi ikke være med til at gennemføre Valutaydelsen som isoleret Foranstaltning. *Vi kan kun være med dertil, naar den sættes i Forbindelse med Forslag, der paa virksom Maade forbedrer vor Handelsbalance.* Thi kun da vil det være berettiget. *Den er i sig selv en saare betænkelig Sag;* men jeg tror, at vort Folk vil være klar over, at den som Led i en samlet Plan, der kan give Tillid til, at vi bringer vort Pengevæsen op, vil være villig til at bære denne Byrde og modtage et saadant Forslag fra denne Regerings Side, selv om det, hvad det ærede Medlem Hr. Pürschel med Rette sagde, maa kaldes et Overformynderi af uanede Dimensioner. Thi af alle de Foranstaltninger, der har været forelagt her i Landet, er der ingen, som griber voldsommere ind i den enkeltes Dispositionsfrihed end dette Forslag, som tvinger til en ganske bestemt Art af Opsparing, siger til den vedkommende: Du kan ikke selv forvalte dine Penge, giv derfor mig, Statsminister Neergaard, dem, lad mig faa Lov til at forvalte dem! Nu er jeg ikke sikker paa, at Befolkningen

egentlig har den Opfattelse, at den nuværende Statsminister er den, man helst vil betro sine Penge i den nuværende Situation. Men lad det nu gaa! Det er en Statsoverformynderi-Foranstaltning af ganske overordentlige Dimensioner, men jeg tror, som sagt, at det danske Folk vil være rede til, hvis det kan gøres det indlysende, at denne Ordning kan hjælpe Kronen, at tage den. Men saa maa selvfølgelig Forslaget ogsaa bringes i en saadan Form, at det hele er en Spareforanstaltning.

Det blev sagt af Ordføreren for det konservative Folkeparti, at Forslaget var bragt i Tilnærmelse til radikal Side, at det var ændret for at imødekomme det radikale Parti, ja han gjorde jo endogsaa den hele Samling til en radikal-socialdemokratisk Plan. Jeg maa paa mit Partis Vegne paa det bestemteste tage Afstand fra, at dette skulde være en radikal Plan, en Plan, som vi maatte ønske den. Der er det rigtige i Udtalelsen, at Regeringen har veget for en Kritik af de allerstørste Urimeligheder i dette Forslag og har søgt at raade Bod derpaa ved nogle Ændringer i det. Men det har ikke derfor opnaaet at blive, hvad det maatte være, hvis det skulde virke tilfredsstillende.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvor stor Opsparing man kan kræve af de forskellige, er der aldeles ikke taget tilstrækkeligt Hensyn til, at der er et individuelt Forbrug her i Landet paa en ringe Indtægt, ogsaa paa en ringe Middelstandsindtægt, som ikke har Raad til nogen Luksus, og hvor Opsparingskravet derfor vil betyde Kravet om at lægge Penge hen, som man maa tage fra det nødvendige Forbrug, ja som maaske endogsaa maa bestaa i Overdragelse til Staten af Midler, som man selv maa laane, for at kunne opholde Livet. Med andre Ord, Forslagets Graduering i saa Henseende er ikke tilfredsstillende. Og ej heller er dets Graduering opad tilfredsstillende, idet de Krav, der stilles til de største Indtægter, er langt mindre end de, der stilles til Middelstandsindtægterne, som efter dette Forslag vil være dem, af hvilke man kræver mest. Dette er urimeligt i den nuværende Situation. Men, som sagt, der er en Vandring fremad mod en Mulighed for at faa en Form, som kunde accepteres.

Med Hensyn til dette at Forslaget skulde virke som en virkelig Opsparingsforanstaltning, maa jeg ogsaa henlede Opmærksomheden paa, at til at spare kræves som Begrundelse, at man faar det, man har henlagt, igen, ja, man mener jo dog endogsaa, at man skal have det igen med Renter. Men hvad gør den højtærede Minister her? Ja, da han oprindeligt forelagde sit Forslag, sagde han til enhver: Hvis du sætter 100 Kr. af dine Penge ind i en Sparekasse, faar du efter 3 Aars Forløb 114 eller saa igen, men hvis du sætter dem ind hos mig, faar du efter 3 Aars Forløb 75—80 igen. Nu har Statsministeren forandret sit Synspunkt og siger, saa vidt jeg kan forstaa: Du skal faa 90 Kr. igen. I Stedet for at yde en Præmie for Opspa-

ring tager den højtærede Minister en Afgift af Opbevaringen. Han betragter det omtrent som Garderobeafgift, han vil have 10 pCt. af Værdien for at opbevare Folks Penge. Hvorfor han vil have det, ved han meget godt, for han ved, at han skal tjene paa det. Den højtærede Statsminister har selv sagt, at han kan ikke faa et Laan i det kommende Aar til mindre end $5\frac{1}{2}$ pCt., det mener han, han vil kunne faa her i Landet. Men her kræver han, at andre skal tvinges til at laane ham Penge til $4\frac{1}{2}$ pCt., oven i Købet uden Forrentning i 3 Aar. En saadan Foranstaltning kan man ikke kalde for Opsparingsforanstaltning, og derfor maa der rettes paa disse Forhold, hvis Forslaget virkelig skal blive et Spareforslag.

Jeg gør endvidere opmærksom paa, at Forslaget er upraktisk med den kolossale Administration, der vil blive af en Række Smaabeløb. Ministeren har foretaget en Forenkling ved at stryge de allermindste Skatteydere af Rækken og derved fjerne 275,000 Konti; men han bevarer en Række Konti af ringe finansiell Betydning, 660,000 delvis i et meget stort Antal Aar, 20 à 30 Aar, idet han nemlig for alle Beløb over 50 Kr., det vil sige for overhovedet alle Skatteydere, som kommer til at opspare hos ham, vil foretage en Indskrivning i Protokol af Beløb fra 2 Kr. op til 49 Kr. og lade dette tilskrive Rente fra Aar til Aar, indtil det er naaet op til 50 Kr., hvorefter han udbetaler det som en Obligation. Det var langt rimeligere at søge at fjerne Smaabeløbene ved en kontant Udbetaling, og jeg ved ogsaa, at jeg indenfor Venstre har Meningsfæller i dette Punkt: det ved jeg fra vore Forhandlinger i Udvalgene derom.

Med andre Ord, Forslaget maa undergaa væsentlige Forandringer, for at man kan antage det, og det kan kun antages, naar det bliver Led af en Plan, der virkelig sikrer en Forbedring af Betalingsbalancen. Uden dette vil Forslaget ingen som helst Betydning have valuta-mæssigt set. Det vil maaske kunne blive en moralsk virkende Foranstaltning, men deroverfor skal jeg dog gøre opmærksom paa, at det danske Folk ikke er saadan, som man skildrer det, at det overhovedet ikke lægger Penge hen. I Aaret fra 31. Marts 1922 til 31. Marts 1923 forøgedes Sparekassernes Beholdninger med 164 Mill. Kr., altsaa med næsten det tredobbelte af det Beløb, der her er Tale om at tvangsopspare. Man har altsaa ikke glemt at spare her i Landet, skønt der er ført en økonomisk Politik, som i Virkeligheden skulde betage Folk Lysten dertil ved, at den stadig har ladet Pengenes Værdi blive mindre.

Den højtærede Regering endte med at sige, at dens Forslag var et Tilbud til alle Partier. Desværre hørte jeg ikke i Statsministerens Udtalelser noget, som kunde bekræfte, at det virkelig var et Tilbud til alle Partier. Hvis det er saaledes at forstaa, at Forslagene fremlægges for os paa følgende Maade: Vær saa god, mine Damer og Herre, De maa gerne allesammen stemme for denne Plan, ja saa er det

selvfølgelig et Tilbud til alle Partier. Men hvis det skal være et Tilbud om Forhandling med alle Partier, maa man dog ikke blot tilhyde Rettelse af Enkeltheder, men ogsaa gaa ind i en Drøftelse af, hvad der har Betydning for Planen som en samlet Plan til Valutaens Forbedring. Det maa man dog ogsaa gaa ind i Forhandling om, og her har Regeringen til alle Sider, overfor Socialdemokraterne, overfor de Konservative og overfor os afvist Forhandling gennem de Udtalelser, som Statsministeren har fremsat.

Derfor er den Maade, hvorpaa denne Sag gaar i Udvalg til videre Forhandling, ikke synderlig forhaabningsfuld. Men det er min Opfattelse, at denne Rigsdag bør gøre, hvad den formaar, inden den nu ved Regeringens Beslutning sendes hjem, hvorefter der bliver et Tidsrum, hvor der intet kan foretages til Bedste for vor Krone. Rigsdagen har en Forpligtelse til at søge enhver Mulighed for, om der ikke kunde tilvejebringes noget sammen med denne Regering. Det skal i hvert Fald fra vor Side blive klart, at det er denne Regering, som ved sin Holdning umuliggør, at der kommer et Resultat ud deraf, hvis dette bliver Tilfældet.

Det radikale Venstres Svar paa Finansministerens Valutaplan
(afgivet 11 Marts 1924 i Udvalget).

Efter Statsministerens og Udvalgsformandens Ønske meddeles hermed et skriftligt Resumé af de af det radikale Venstres Udvalgsmedlemmer (Rode og Dahlgaard) fremsatte Udtalelser til de forelagte Forslag.

I. Valutaydelsen.

Gennemførelsen af Valutaydelse kan kun begrundes og forsvares, naar den ledsages af effektive Foranstaltninger til Bedring af Betalingsbalancen. Under denne Forudsætning udtales:

1. Forslaget ønskes ændret saaledes, at Valutaydelsen faar Karakter af en virkelig Opsparing for Yderen (fuld Forrentning).

2. Ydelsen bør stige med Indkomsten efter Indkomstbeskatningens Skala.

3. Indkomster omkring Eksistensminimum'et bør ikke deltage i Ydelsen.

4. Formueejere, der paa Grund af Skattelovens Teknik ingen Skatteindtægt opgiver i et eller flere af Aarene, bør deltage i Ydelsen.

5. Den foreslaaede Ordning, hvorved Obligationerne udleveres ved Treaarets Udløb, synes ikke betryggende ud fra Lovforslagets valutamæssige Synspunkt.

6. Ordningen med Rentetilskrivning i Statsgældsdirektoratets Boger til mindre overskydende Beløb (fra 1 Ø. til 49 Kr. 99 Ø.), indtil disse Beløb naar 50 Kr., bør forenkles for at undgaa urimelig og langsom Administration. (F. Eks.: ved Tilbagebetaling af mindre Beløb samtidig med Obligationernes Udlevering. Adgang bør aabnes til ved Indbetaling at supplere de indestaaende Beløb op til Obligationsbeløbet, hvor Valutayderne foretrækker dette).

II. Valutacentralen.

Dennes Organisation (Reglerne for Valutahandlen) og de den tildelte Opgaver er utilstrækkelige til Formaalet. Særlig fremhæves, at Valutacentralens Ret til at nægte Valuta til Forretninger, som Centralen ikke finder tilraadelige, bør udvides til ogsaa at omfatte Import.

1. Det foreslaas derfor, at Indførsel af visse Varer kun kan finde Sted, naar der foreligger Attest fra Valutacentralen.

2. Der henvises til den Vareliste over Varer af hel eller delvis Luksuskarakter, der ledsager Indstilling af 10. November 1920 fra den af Ministeriet Neergaard nedsatte Valutakommission, og til den udførlige Begrundelse og de Forslag til Fremgangsmaade m. v., der er givet af Udvalgets Flertal.

3. Saafremt Forholdene maatte nødvendiggøre, at Varer, der ikke straks henlægges under Valutacentralens Kontrol, inddrages, foreslaas det, at dette kan ske ved Rigsdagsbeslutning.

4. Inddrages Sukker og Kaffe (der ikke findes paa den fornævnte Vareliste) under Importbegrænsningen, bør denne ledsages af en Rationering paa Grundlag af den af Indenrigsminister Kragh i Fredagsmødet refererede Ordning.

5. En Begrænsning af Anvendelse af Raastoffer til Bryggerierne bør gennemføres ved at genindføre Bestemmelsen om, at Øl ikke maa indeholde over 10 pCt. Ekstrakt.

6. S sammensætningen af Valutacentralens Ledelse maa ændres under Hensyn til de foreslaaede Ændringer.

III. Afgiftslovene.

Disse kan ikke tiltrædes. Toldens og de andre Afgifters Forhøjelse med et Beløb af 20 Mill. Kr., der ved Nedgang i Forbruget anslaas at ville bringe Staten forøget Indtægt af

11 Mill. Kr., vil medføre ny Byrde for Erhvervene, ny Forhøjelse af Prisniveauet og deraf følgende Inflation og forøget Seddelomløb.

1. Som et Middel til paa et bestemt Omraade at hindre Prisstigning og Inflation foreslaas en Forlængelse af Huslejeloven. Det vil ikke kunne forsvares at forlange Valutaydelse til Staten af Smaa- og Mellemindtægter og samtidig belaste disse Indtægter med forhøjet Udgift til Husleje.

2. Som en Foranstaltning af almindelig Karakter i samme Retning henvises til Nødvendigheden af hurtig Gennemførelse af de kommunale Grundskatters Omdannelse til Grundskyld i Forbindelse med Grundværdistigningsafgift, hvortil Forslag dels er forelagt af det radikale Venstre, dels udarbejdet af Indenrigsminister Kragh.

3. Da vi kan tiltræde Tanken om ekstraordinære Afdrag paa Statsgælden, foreslaas det i Stedet for ved de foreslaaede Told- og Afgiftslove at tilvejebringe et Beløb ved

a) at genindføre de indtil April 1922 gældende Satser for Beskatning af store Formuer og af Aktieselskaber med de største Indtægter i Forhold til Aktiekapitalen og deraf følgende højeste Dividender,

b) — indtil den bestaaende Militærordning kan ændres — at gennemføre Indskrænkning i de aarlige Øvelser, Indkaldelser m. v. og Standsning af ekstraordinær Anskaffelse af Krigsmateriel, som foreslaaet ved Anmærkning og Ændringsforslag til Finansloven.

De ved a) og b) indvundne Beløb vil formentlig andrage ca. 20 Mill. Kr.

Diskontoforhøjelsen.

I 1920, da de skandinaviske Nationalbankers Direktører mødtes, udtalte de, at Diskontoforhøjelse ikke er egnet til at hæve den skandinaviske Krones Værdi.

I Sommeren 1923 udtalte Landbrugsraadet enstemmigt (26. Juni 1923) i Anledning af Forhøjelsen fra 5 til 6 pCt.:

»Skal vort Land atter rejse sig økonomisk, kan det kun ske derved, at Erhvervene gennem deres økonomiske Produktion kan øge deres Eksport. Heroverfor kan en Diskontoforhøjelse kun virke skadende og hæmmende. — —

Diskontoforhøjelse er efter Landbrugsraadets Mening forfejlet som Middel til at forbedre Handelsbalancen og modvirke Kronens yderligere Fald. Den vil i væsentlig større Omfang virke hæmmende paa

Indførelsen af nyttige Produktionsmidler end paa den Luksusindførelsel, der er skadelig og upatriotisk.

Diskontoforhøjelsen faar én sikker Virkning, den skaffer Bankerne en større Fortjeneste.

Men Landbrugsraadet maa protestere mod, at Landbruget paa denne Maade paalægges en ny Bankafgift, udover hvad Landbrugserhvervene maa bære som en Part af Byrden ved Tabet af de bortspillede Millioner.»

Under Debatten om Egaliseringsfonden i *November 1923* udtalte Neergard:

»Jeg vil med Glæde gentage, hvad jeg sagde i Konferencen med Partiformændene, nemlig at jeg vilde betragte en Diskontoforhøjelse paa nærværende Tid som overordentlig uheldig, og denne Anskuelse vil jeg gøre gældende overalt, hvor jeg faar nogen Indflydelse derpaa. Men jeg tror ogsaa at turde sige, at der ikke hos Nationalbankens Direktører er nogen Tendens i Retning af Diskontoforhøjelse. De har tværtimod meget stærkt paavist, hvor uheldigt det var at komme der-til og anvendt Argumenter — — *ogsaa til at indprente Nødvendigheden af andre Foranstaltninger, for at man ikke nu skulde gribe til dette haardhændede og i Blinde virkende Middel.*«

To Maaneder senere forhøjedes Diskontoen til 7 pCt. Det fremgaar heraf, at Diskontoforhøjelsen er sket mod Bankens eget Ønske, fordi Regeringen ikke foretog andre Foranstaltninger, da Banken havde indprentet Nødvendigheden heraf, for at den ikke skulde gribe til Diskontoforhøjelse.

Pristallet og Dyrtidstillæget.

Siden 1914 har der været beregnet et Pristal paa Grundlag af et Husholdningsbudget af 2000 Kroner. Det sattes i Juli 1914 til 100 og har derefter bevæget sig paa følgende Maade:

Juli 1915	116
— 1916	136
— 1917	155
— 1918	182
— 1919	211
— 1920	262
— 1921	237
— 1922	199
Febr. 1923	198
Juli 1923	204
Febr. 1924	209

Indtil den radikale Regerings Fratræden var vort Pristal lavere end det svenske. Senere har det ligget højere.

Fra Juli 1919 har der tillige været beregnet et Udgiftstal af Hensyn til Tjenestemændenes Dyrtidstillæg. Det sattes da til 3466 Kr., hvilket er den Indtægt, der udkræves for at kunne have samme Husholdningsbudget som for Krigen. Det har bevæget sig saaledes:

Juli 1919	3466
— 1920	4302
— 1921	3736
— 1922	3076
Febr. 1923	3023
Juli 1923	3167
Febr. 1924	3274

For det første Pristal sattes et Dyrtidstillæg for Gifte paa 13 Portioner à 4,50 pr. Maaned (altsaa 58 Kr.), der fastsattes for 6 Maaneder ad Gangen (altsaa 351 Kr.).

For hver Gang Udgiftstallet stiger eller falder 3 pCt. fra Udgangspunktet Kr. 3466, stiger eller falder Dyrtidstillæget med 1 Portion. Det vil sige, for hver Gang Budgettet er ca. 100 Kroner dyrere om Aaret, faar Tjenestemændene »en Portion«, 4,50 pr. Maaned eller 54 Kr. mere om Aaret. De faar altsaa kun ca. halv Dækning for Dyrtidens Stigning.

De gifte Tjenestemænds Dyrtidstillæg har været følgende pr. Halvaar:

Vinterhalvaaret 1919—20	351 Kr.
Sommerhalvaaret 1920	486 Kr.
Vinter 1920—21	567 Kr.
Sommer 1921	567 Kr.
Vinter 1921—22	405 Kr.
Sommer 1922	297 Kr.
Vinter 1922—23	270 Kr.
Sommer 1923	243 Kr.
Vinter 1923—24	297 Kr.
Sommer 1924	324 Kr.

Hver »Portion« Dyrtidstillæg koster Staten til de faste Tjenestemænd ca. 1½ Mill. om Halvaaret. Sommeren 1920 kostede altsaa 7½ Mill. Kr. mere end sidste Halvaar 1919—20, Vinteren 1920—21 12 Mill. Kr. mere, Sommeren 1921 12 Mill. Kr. mere, Vinteren 1921—22 3 Mill. Kr. mere. Derefter har Omkostningerne været følgende Beløb mindre: 3 Mill., 4½, 6,

3 og vil i Sommer koste $1\frac{1}{2}$ Million Kr. mindre. Til Efteraaret vil Beløbet blive *betydelig* større, hvis Kronen ikke stiger i Værdi og Prisen falder, da alle de senere Prisstigninger er indtruffet *efter* sidste Pristal.

I Finansaaret

1920-21 kostede Dyrtidstill.	19 $\frac{1}{2}$ Mill. Kr.	<i>mere</i>	end i sidste Halvaar	1919-20
1921-22 » »	15 »	<i>mere</i>	» »	» »
1922-23 » »	7 $\frac{1}{2}$ »	<i>mindre</i>	» »	» »
1923-24 » »	9 »	<i>mindre</i>	» »	» »

Her ser man én af Grundene til, at Neergaards to første Aar blev saa kostbare. Verdensprisfaldet har lettet de to næste. Priseniveauet virker som bekendt paa hele Budgettet. Nu er der Fare for Stigning igen— hvis ikke en bedre økonomisk Politik føres.

Ejendomsskyldvurderingen 1920.

Ejendomsskyldvurderingen 1920

gav følgende Resultat for Landbrugets Vedkommende:

	Antal	Værdi Mill. Kr.	Tdr. Hartk.
Over 12 Tdr. Hartkorn	2335	659,6	60,765
1—12 Tdr. Hartkorn	83293	3062,7	282,652
Landbrugshuse	109252	976,8	44,559

Ejendomsskyld- og Jordværdi 1920.

	Antal	Ejendomsskyld- værdi Mill. Kr.	Jordværdi Mill. Kr.
Landdistrikterne	378,208	6868,8	3268,1
Hovedstaden	29,947	2913,9	1081,9
Købstæderne	89,854	2266,0	642,1
	498,009	12048,7	4992,1

4 pCt. af Jordværdien udgør saaledes ca. 200 Millioner Kr.; for Tiden, medens Statens løbende aarlige Udgifter kan regnes til ca. 400 Millioner, de kommunale Udgifter til noget lignende.

Militærudgifterne.

Militærudgifterne beregnedes af Venstre til 47 Millioner Kr., naar de nye Militærlove var gennemført.

Paa Finansloven for 1923—24 bevilgedes paa de to militære Budgeter ialt:

46,3 Millioner, idet Ydelsen af 1 Million til ekstraordinære Anskaffelser udsattes 1 Aar.

Foreløbig er imidlertid paa Tillægsbevillingsloven optaget Bevillinger til et Beløb af 4,4 Millioner.

Udgiften skulde derefter blive:
50,7 Millioner.

Hvor meget der kommer til derudover under Behandlingen af Tillægsbevillingsloven vides endnu ikke.

Til Trods for den Tilbagegang i Priser, Dyrtids- og Konjunkturtillæg, der har været for dette Finansaar i Forhold til Beregningerne af 1922, er der saaledes en betydelig større Udgift, end Venstre den Gang regnede med. En Del af Stigningen skyldes, at man foreløbig i betydeligt Tal har beholdt Befalingsmænd, der efterhaanden skal afgaa.

Desuden medgaar der til militære Pensioner ca. 10 Millioner Kr. og til Udskrivnings- og Indkvarteringsvæsen ca. 1½ Million Kr.

Venstres Tilslutning til 8-Timersdagen i Statsvirksomheden.

I Valgbog I 1923, Side 5, er skildret de Omstændigheder, hvorunder 8 Timersdagen gennemførtes i Statsvirksomhederne, og det anføres, at disse nye Tjenesteregler i 1919 gennemførtes med enstemmig Tilslutning fra alle Partiers Repræsentanter i Finansudvalget. Dette er paa Moder benægtet af nogle af Venstres Rigsdagsmænd. Det er imidlertid rigtigt, hvad der fremgaar af følgende:

Ved tredie Behandling af Finanslovforslaget for Finansaaret 1919—20, altsaa i Samlingen 1918—19, blev der stillet en Række Ændringsforslag, hvoraf det første findes citeret i Tillæg B. Sp. 1109 med følgende Overskrift: »Foranstaltninger til Gennemførelse af ugentlig Fridag og Begrænsning af Arbejdstiden for Statsbanernes Personale, 6 Mill. Kr.«. Om dette Ændringsforslag hedder det, at det er tiltraadt af Udvalget. I Anmærkningerne Sp. 1263 skildres hele Sagens Forløb. Forinden dette Ændringsforslag var fremsat i Udvalget, havde Ministeren tidligere henvendt sig i Udvalget og talt om denne Sag og fundet Tilslutning til det, som fandt Udtryk i Ændringsforslaget. Ændringsforslaget var saaledes stillet af hele Udvalget, og en hel Række Ændringsforslag til Gennemførelse af det samme blev stillet ved samme Lejlighed og kom til Forhandling i Folketinget den 25. Marts 1919. Efter at Udvalgets Ordfører (Jensen-Onsted) havde talt og sagt, at han paa Udvalgets Vegne anbefalede »de stillede Ændringsforslag, som alle var tiltraadte af det samlede Udvalg«, tog Venstres Ordfører (Jensen-Sonderup) Ordet og udtalte:

»Vi er fra Venstres Side enige om at kunne give vor Tilslutning til, at man gaar til at indføre 8 Timers Arbejdsdagen, ogsaa for Statens Tjenestemænd«. Han siger videre, at det vilde have været heldigt, om man havde kunnet skaffe mere indgaaende Oplysninger og faaet mere bestemte Regler fastslaaet af Hensyn til, at Spørgsmaalet er saa stort, men tilføjer saa: »Vi erkender imidlertid, at det ikke har været muligt i den Tid, der har været til Raadighed.«

Han nævner saa to Ting, hvoraf det væsentligste er Spørgsmaalet om Overarbejdsbetalingen, og gør nogle Bemærkninger derom. Han slutter med at sige:

»Men det er, som sagt, umuligt at fastslaa bestemte Regler, og det har ikke været muligt i den korte Tid, vi har haft Sagen, at komme dybere ind derpaa, men vi har fra Venstres Side anset det for rigtigt at gøre opmærksom paa, at medens vi er enige i selve Princippet, er der med Hensyn til Overarbejdsbetaling sikkert mange Forhold at tage i Betragtning, som jeg haaber, Ministeriet og Administrationen som Helhed vil tage under omhyggelig Overvejelse ved Sagens Udførelse i Praxis.«

Den daværende Minister for offentlige Arbejder (Hassing-Jørgensen) svarede herpaa:

»Til det ærede 9de Medlem for Odense Amt (Jensen-Sønderup), som omtalte Bevillingen til Gennemførelsen af 8 Timers Arbejdsdagen og den ugentlige Fridag, vil jeg gerne udtale, at selvfølgelig skal det ikke forstaas ganske bogstaveligt, naar man herved gaar ind paa at yde Betaling for Arbejde ud over 8 Timer. For det første maa der derved forstaas en gennemsnitlig Arbejdstid for en kortere eller længere Periode, og for det andet vil der ogsaa være Arbejder, som paa Grund af hele deres Karakter ikke vil kunne komme ind under den almindelige Betragtning, at man ikke kan kræve mere end 8 Timers Arbejde. Men som det ærede Medlem bemærkede, har det ikke været muligt paa den korte Tid, der har været dertil, at fastsætte de meget udførlige Regler, som i saa Henseende er nødvendige. Derom forhandles der imidlertid mellem Direktørerne og Personaleorganisationerne. Disse Forhandlings Resultat vil selvfølgelig til sin Tid blive forelagt Ministeriet til Godkendelse, og jeg skal ogsaa drage Omsorg for, at de vil komme til Finansudvalgets Kundskab.«

De kom ogsaa til Finansudvalgets Kundskab, og hver enkelt Bestemmelse har derefter sat sig Udtryk i Ændringsforslag, der er stillet i Udvalget, tiltraadt af Udvalget og vedtaget af den høje Rigsdag. Det fremgaar heraf, at man paa det daværende Tidspunkt fra Venstres Side fuldt ud erkendte Nød-

vendigheden af, hvad der var sket, og at man fuldtud i Princippet tiltraadte 8 Timers Arbejdsdagen. Det er først senere, man begyndte at rette en Kritik mod det, man den Gang selv virkede med til og selv ansaa for nødvendigt.

Saa søger man fra Venstres Side at fastholde, at 8 Timers-dagen udførtes i Praksis paa en *doktrinær* Maade, som man ikke havde tænkt sig, det vil sige, man giver det Udseende af, at *alle* fik kun 8 Timers Arbejdsdag uden Hensyn til Arbejdets Art. Som det fremgaar af Valgbog I 1923, Side 6, er dette ganske usandt.

For Tjenestemændene gennemførtes der i 1919 og saa længe de Radikale havde med dette Spørgsmaals Ordning at gøre, en Arbejdsdag paa 8 Timer, paa 9 Timer og paa 10 Timer. Alle var den Gang enige om, at man, naar denne Ordning om Arbejdstidens Begrænsning var gennemført, skulde lade den træde ud i Livet og derefter paa et passende Tidspunkt underkaste det Undersøgelse, hvorvidt man indenfor den givne Ramme kunde foretage Ændringer. Det er dette, der er sket ved de Sparekommissioner, hvori alle Partier har haft Sæde, hvor Tjenestemændene har haft Sæde, og hvor de har foreslaaet, ikke nogen Afvigelse fra det Princip, der blev gennemført 1919, men en Overflytning fra 9 Timer til 10 Timer og fra 8 Timer til 9 Timer paa en saadan Maade, at alle kunde være enige deri. Kendsgerningen, saaledes som den foreligger belyst i alt, hvad Rigsdagen lar vedtaget, er derfor, at alle Partier har givet Tilslutning til Princippet, at alle Partier har givet Tilslutning til Udførelsen i 1918—19 af dette Princip, og at alle Partier har givet Tilslutning til Revisionen i den store Sparekommission.

Iovrigt kan der nævnes det interessante, at det første Trafikminister *Slebsager* foretog sig paa dette Omraade, var ved Fastsættelse af nye Regler for Lokomotivpersonalets Tjenestetid i et Cirkulære af 30. September 1920 at nedsætte Tjenestetiden for en Del af dette Personale endogsaa til under 7 Timer. Heri blev der gennemført Ændringer af den store Sparekommission.

Arbejdsløshedsloven.

Den ved Forlig mellem alle Partier i 1921 gennemførte Lov om Arbejdsanvisning og Arbejdsløshedsforsikring er udførlig omtalt i Valgbog I 1923.

Da det i Lovens § 18 bestemtes, at Størrelsen af de i Arbejdsløshedsunderstøttelse ydede Dagpenge skulde revideres

ved Fremsættelse af Lovforslag inden 1. Decbr. 1922, fremsatte Indenrigsminister *Kragh* Forslag i Efteraaret 1922 om, at Dagpengenes Størrelse skulde være uændrede endnu et Aar. Forslaget gik i Udvalg, og hen paa Foraaret 1923 afgav de to Regeringspartier en Betænkning, hvori Dagpengene, — til trods for at Priseniveauet var blevet højere — nedsattes med 50 Øre daglig. Da det i 1921 indførte Kontrolsystem med Arbejdsløshedskort havde vist sig umulig i Praksis, foresloges et nyt meget indviklet Kortsystem gennemført. Disse Ændringer tiltraadtes af *Kragh* og vedtoges af Regeringspartierne i Folketinget (*Martin Hansen*, *Moltesen* og *Pastor Laursen* undlod at stemme). Imidlertid standsedes Forslaget i Lands-tinget ved, at Socialdemokraterne paa Samlingens sidste Dag forlangte Forretningsordenens Bestemmelser overholdt.

Ministeren forelagde derefter i Efteraaret 1923 igen i Lands-tinget Forslaget væsentlig i den Skikkelse, hvori det i den foregaaende Samling var vedtaget i Folketinget. Efter at For-
slaget var gaaet i Udvalg, optoges der imidlertid Forhandlinger mellem Partierne om en fuldstændig Revision af hele Lo-
ven, og det lykkedes her at naa til Enighed mellem alle Par-
tier om en saadan Revision, og Ændringerne er derefter gen-
nemført i Rigsdagen. Under dette Revisionsarbejde forsvandt *Kraghs* Forslag helt. Dagpengenes hidtidige Størrelse blev opretholdt, og den foreslaaede Kortordning faldt helt bort (se nedenfor).

De vigtigste Ændringer er følgende:

Arbejdernes Medlemsbidrag til Arbejdsløshedskasserne forhøjes, medens Statens og Kommunernes Bidrag nedsættes. Af Kassernes samlede Indtægter har Medlemsbidragene hid-
til udgjort 54,5 pCt., Statens Bidrag 27,3 pCt. og Kommunernes Bidrag 18,2 pCt. Efter den ny Ordning vil Medlemsbidra-
gene komme til at udgøre ca. 62 pCt., Statens Bidrag 21,3 pCt. og Kommunernes Bidrag ca. 17 pCt.

Til Gengæld for de forøgede Bidrag opnaar Arbejdslø-
hedskasserne at blive fri for det forhadte Kontrolsystem ved *Arbejdsløshedskort* og selv at overtage Kontrollen for den *ved-
tægtsmæssige* Understøttelses Vedkommende, idet man fra
alle Sider erkender, at Arbejdsløshedskasserne er tilstrækkelig
økonomisk interesseret i, at den fornødne Kontrol finder Sted.
Det var netop dette Standpunkt, det radikale Venstre vedtog
under Forhandlingerne i 1921, idet Partiets Ordfører i Folke-
tinget da udtalte: »Vejen med Hensyn til Kontrol af Arbejds-
løhedsunderstøttelsen gaar ikke gennem et System, som er
forhadet af den samlede Arbejderstand, men Vejen gaar gen-

nem Styrkelsen af den ansvarsbevidste, økonomiske Kontrol, som Arbejdsløshedskasserne selv udøver.« Da det nu i Folketinget blev foreholdt Venstre, at man ved herefter at overlade Kasserne Kontrollen i Virkeligheden indrømmede, at de mange Rygter, man tidligere havde fremført om de store Misbrug, der fandt Sted, havde været overdrevne, henviste Indenrigsminister Kragh til, at han allerede i 1921 havde sagt, »at han ikke nærrede nogen som helst Tro paa, at Rygterne om, at der indenfor Arbejdsløshedskasserne almindeligt skulde finde Misbrug Sted, havde noget paa sig.«

For de, der erholder ekstraordinær Arbejdsløshedsunderstøttelse, opretholdes Arbejdsløshedskortene, men i ændret Form.

Medens det efter Loven af 1921 var overladt Indenrigsministeren at skønne over, *hvornaar der foreligger ekstraordinær Arbejdsløshed*, saaledes at Fonden skulde træde i Virksomhed, saa er der nu fastsat bestemte Regler herfor. (Naar Ledighedsprocenten i et Fag i hver af de sidst forløbne 2 Månedes har naaet 50 pCt. over den gennemsnitlige Ledighedsprocent for den tilsvarende Måned i de foregaaende 14 Månedes med Udskydelse af de to højeste Ledighedsprocenter og derhos andrager mindst $7\frac{1}{2}$ pCt., anses ekstraordinær Arbejdsløshed for at foreligge.) Medens *Arbejdsløshedsfondens* Midler hidtil tilvejebragtes ved Bidrag fra Arbejdsgiverne, Arbejdsløshedskasserne og Staten, saa er Arbejdsløshedskasserne nu fritaget for at yde Understøttelse til Fonden. Arbejdsgivernes Bidrag er nedsat til et fast Beløb af 5 Kr. aarlig pr. forsikret Helaarsarbejder (for Læringer i de to første Læreaar og for Land og Skovbrugsarbejdere dog kun 2 Kr. aarlig).

Statens Bidrag til Fonden er fastsat til 10 pCt. af Arbejdsløshedskassernes samlede ordinære Medlemsbidrag samt en Trediedel af det i det foregaaende Finansaar til Understøttelser og Nødhjælpsarbejder udrede Beløb. Med Hensyn til *Nødhjælpsarbejder*, da kan de ikke mere udføres til nedsat Løn. Det er nu udtrykkelig fastslaaet, at de skal udføres efter de gældende Overenskomstsatser, eller, hvor Overenskomster ikke foreligger, da efter den for tilsvarende Arbejder paa Egnen sædvanemæssige Betaling. Til Gengæld fastslaaes det, at naar Arbejdet udføres paa fuld Arbejdstid, skal Arbejdsgiveren ved hver Lønudbetaling tilbageholde 15 pCt. af den forfaldne Løn, hvilket Beløb derefter tilstilles Amdsudvalget, som derefter indbetaler det til Arbejdsløshedsfonden.

Arbejderen har gennem denne Ordning opnaaet at hindre, at Nødhjælpsarbejdet kommer til at virke som Løntryk.

Ændringer i Husmandsloven.

Lov af 4. Oktober 1919 om Vilkaar for Bortsalg af Jord i offentlig Eje er i sidste Rigsdagssamling ændret saaledes, at Forrentningsbeløbet af Byggelaanet sættes op fra 6000 Kr. til 8000 Kr. Denne Ændring stemte det radikale Venstre for. Socialdemokratiet gik stærkt derimod med den Begrundelse, at man herved forringede de nye Statshusmænds Kaar med 90 Kr. om Aaret ($4\frac{1}{2}$ pCt. af 2000 Kr.), skønt Betingelserne var strænge nok i Forvejen.

Naar det radikale Venstre med Niels Frederiksen som Ordfører støttede Madsen-Mygdals Forslag paa dette Punkt, maa her erindres:

Den Hjælp, Staten yder den enkelte Nybygger efter denne Lov, er følgende:

1. Jorden overlades til Jordværdien i Stedet for til Prisen i det frie Marked. Jordværdien er for en Husmandslod gennemsnitlig 7000 Kr., medens Handelsprisen for en tilsvarende Lod er ca. 11,000 Kr.
2. Der ydes et Byggelaan paa 12,000 Kr., hvoraf de 6000 Kr. (fremtidig 8000 Kr.) er rentefri.
3. Nybyggerne fritages for Udgifter til Stempel, Tinglæsning samt Sagforersalær ved Ejendommens Overtagelse. Kurstab ved Laan undgaas.

Tilsammen har dette udgjort en Begunstigelse af mindst 10,000 Kr. fremfor dem, der skal købe i det frie Marked.

Det kan ikke nægtes, at dette har medført en Spekulationsmulighed for disse Ejendomme, saaledes at den første Ejer har haft en Mulighed for ved Salg at stikke Gevinsten i Lommen, medens den følgende Ejers Muligheder blev tilsvarende ringere. Dette kan kun modvirkes ved, at Landbrugsministeren i Henhold til Loven nægter Tilladelse til Omsætning af Ejendommen, opsiger Statslaanet eller sætter Forrentningsbeløbet op som Betingelse for Tilladelse til Omsætning.

Den væsentligste Grund for Partiet til at gaa med til Ændringen er dog, at Partiets Jordpolitik altid har været bygget paa dette, at faa *Jorden* gjort let tilgængelig for det arbejdende Folk; saa skal Udstykningen nok gaa af sig selv, og naar den offentlige Jord faas mod Forrentning af Jordværdien, saa er den saa billig som den nogensinde kan og bør faas. Tør man da ikke gaa med til at fremme Udstykningen, medmindre hver Mand faar ekstra 6000 Kr., saa er denne Jordpolitik ikke holdbar i Længden.

Denne Ændring var da ogsaa tiltraadt enstemmig i Jordlovsudvalget, hvor det af Ministeren var sendt til Erklæring forinden Fremsættelsen i Rigsdagen. Socialdemokraternes Ordfører i Folketinget, *Oluksen*, som er Medlem af Jordlovsudvalget, udtalte sig ikke i Udvalget herimod. Først da Forslaget kom frem i Folketinget, rejste han en hæftig Kritik mod Niels Frederiksen, fordi han havde tiltraadt det. Denne mindre loyale Fremgangsmaade er da heller ikke fulgt af hans Kollega i Jordlovsudvalget, Formanden for de samvirkende jydsk Husmandsforeninger, Socialdemokraten *Chr. Johansen*, Brædstrup, som loyalt har fastholdt sin Tilslutning til Ændringen.

Naar Madsen-Mygdal er kommet med denne Ændring, er det da ogsaa den største Triumf for det radikale Venstre, som hele Tiden har peget paa, hvorledes Husmændene efter Loven af 4. Oktober 1919 virkede under langt tryggere Kaar end Husmændene efter Madsen-Mygdals Love, medens Venstre og Konservative paastod det modsatte. Højres Ordfører (*Ulrich*) talte om, hvorledes vi lokkede disse stakkels Mennesker »ud i Mosen «etc.

Nu maa de selv erkende, at Betingelserne var saadanne, at en Forhøjelse af Forrentningsbeløbet var forsvarlig, og vi har kunnet tiltræde det i fuld Tillid til, at selve de Principper, denne Lovgivning hviler paa, stadig vil vise deres Overlegenhed overfor Principperne i de Madsen-Mygdalske Husmandslove.

Det skal endnu bemærkes, at der tillige indføres den Ændring, at medens Amortisationen af Byggelaanet tidligere skulde begynde efter 3 Aars Forløb, saa er dette nu ændret til 5 Aar.

Med Hensyn til Afgivelse af offentlig Jord som Tillægsparceller til bestaaende Huse da foreslog Partiet, at dette kun kunde ske paa Betingelse af, at *hele* Bruget overgik til at blive et Brug efter Reglerne i Loven af 4. Oktbr. 1919, idet man ønskede ogsaa her at udeluke den Spekulationsmulighed, der opstaar ved, at første Ejer med betydelig Fortjeneste kan sælge Ejendommen, efter at han har faaet en saadan Lod tillagt sit Hus.

Forslaget lød saaledes:

»Det oprindelige Husmandsbrugs Bygninger vil være at vurdere af den i Henhold til Lov om Oprettelse af Husmandsbrug nedsatte Amtskommission. Hvis Overenskomst mellem Ejeren af det oprindelige Brug og Statens Jordlovsudvalg opnaas, faar Ejeren af Jordfonden udbetalt Erstatning for Jordværdien og et passende Bygge-

laan, naar Ejendommen er frigjort for Behæftelsen. Byggelaanet forrentes med $4\frac{1}{2}$ pCt. p. A. og afdrages med $\frac{1}{80}$ i hver Juni og December Termin. Bruget bliver da et samlet Husmandsbrug i Henhold til Bestemmelsen i Lov Nr. 557 af 4. Oktober 1919, og hele Ejendommens Jordværdi forrentes efter denne Lovs Bestemmelser. Til dette Formaal kan anvendes 2 Mill. Kr. om Aaret.»

Det stemtes ned af Venstre og Konservative, der til Gengæld gennemførte, at disse Parceller kan sælges til Dagspris og Kobesummen indgaar da i Jordfonden.

Socialdemokraterne fremsatte Ændringsforslag om, at Arealer, som By- og Landkommunerne ejer, kan udstykkes efter Lov af 4. Septbr. 1919. Vi stemte for dette Forslag. Venstre og Konservative stemte det ned.

Endvidere har Socialdemokratiet i sidste Samling forelagt Forslag om en ny Affattelse af Loven af 4. Oktober 1919 og Forslag om Erhvervelse af Jord til Oprettelse eller Udvidelse af mindre Landbrug og til Byggepladser etc.

Disse to Forslag er i det væsentligste en Afskrivning af vore tidligere Forslag og afviger kun herfra paa følgende Omraader. I Forslaget om Bortsalg af Jord i offentligt Eje foreslaas, at Renten sættes ned fra $4\frac{1}{2}$ til 4 pCt. for Byggelaanets 6000 Kr. (nu 8000 Kr.), at Afdragetiden for Laanet sættes op fra 83 Aar til 160 Aar, at Laanesummen forhøjes fra at udgøre $\frac{9}{10}$ af Bygningernes Opforesessum til $\frac{10}{10}$ af denne. Hele denne Overbudspolitik gik vi imod med den Begrundelse, at jo flere Penge Staten ofrer paa den enkelte, jo færre kan hjælpes, og med den nuværende Rentefod og Kurs paa Obligationer er en saadan Forandring meningsløs. I Forslaget om »Erhvervelse af Jord etc.« er den væsentligste Afvigelse fra vort Forslag i samme Retning Bestemmelsen om Ekspropriation af Jord til Tillægsparceller til mindre Landbrug skal kunne ske fra Ejendomme helt ned til 25 ha.

Ekspropriation kan efter Forslaget foretages til Jordværdien plus 10 pCt. og tillægges Huse med mindst $\frac{1}{2}$ ha, saaledes at det samlede Areal bringes op til 7 ha middelgod Jord. Fra Gaarde mellem 25 og 30 ha kan eksproprieres 10 pCt., mellem 30 og 50 ha 20 pCt.

Princippet i dette Forslag gav vi Tilslutning i Henhold til vort eget Forslag om Ekspropriation. Enkelthederne er umulige. Vi kan ikke gaa med til f. Eks. at ekspropriere 6 Tdr. Land fra en Mand for ca. 700 Kr. pr. Td. Land (Jordværdien plus 10 pCt.) og give det til Naboen, der i Forvejen har 4 Tdr. Land, og derved oprette en saakaldt blandet Ejendom, som han Dagen efter kan sælge, til hvem som helst og

maaske tjene 5 à 6000 Kr. paa. Denne Fremgangsmaade vil alle finde uretfærdig, og derfor modsatte vi os den og stillede Forslag som ovenfor omtalt for at udelukke, at Tillægsparceller af offentlig Jord saaledes skal indgaa i Spekulationen.

Socialdemokratiet agiterer stærkt med deres Overbudsfor-
slag mellem Husmændene. Vi kan ikke følge dem i denne Statshjælpspolitik til den Enkelte af andres Penge uden at fjerne os for langt fra Ligeretsprincippet, der altid for vort Parti har været det grundlæggende.

Om Driftslaan til mindre Jordbrugere har vi stillet følgende Forslag, der i Modsætning til Socialdemokraternes Forslag om Driftslaan til Statshusmænd alene, søger at løse Spørgsmaalet overfor Husmandsstanden i Almindelighed.

§ 1.

Landbrugsministeren bemyndiges til at yde Driftslaan til mindre Landbrugere (fortrinsvis Nybyggere). Laanene maa ikke overstige 1500 Kr. De udbetales kontant og forrentes med 6 pCt. p. A., hvilken Rente dog kan nedsættes ved Bestemmelse paa Finansloven, hvis Statens egen Renteydelse bliver mindre end 6 pCt. p. a. — Efter 1 Aars Forløb tilbagebetales Laanet i de paafølgende 5 Aar med $\frac{1}{10}$ i hver Juni og December Termin. Renter og Afdrag af de i Henhold til denne Lov ydede Laan indbetales paa Amtsstuerne. Beløbene kan inddrives ved Udpantning.

§ 2.

Laanenes Ydelse er betinget af, at den Kommunalbestyrelse, hvori Jordbruget er beliggende, kautionerer overfor Statskassen for Halvdelen af de med det enkelte Laan eventuelt forbundne Tab.

§ 3.

Andragender om Laan stiles til Landbrugsministeriet og indsendes gennem den vedkommende kommunale Bestyrelse med dennes Paategning i Henhold til § 2 og med dens Erklæring om den Sikkerhed, som Ejendommene selv og Laantagerens personlige Forhold yder, til Amtsraadet, der efter at have givet Paategning angaaende Samtykke til Garantien videresender Andragenderne til Landbrugsministeriet.

§ 4.

Naar Laanet er bevilget, skal Laantageren udstede en Obligation for Laanet med Pant i vedkommende Ejendom med Oprykningstret næst tidligere Behæftelser. Obligationen kan udstedes paa ustemplet Papir, og dens Tinglæsning og senere Udslettelse sker uden Gebyr.

Naar Obligationen er tinglæst uden præjudicerende Retsanmærkning, udbetales Laanet.

§ 5.

Til denne Lovs Formaal kan af Statskassen ydes 1 Mill. Kr. aarlig i Aarene 1924—25 til 1934—35, hvilke 10 Mill. Kr. i Forbindelse med de ved Tilbagebetaling af Driftslaan i Henhold til Lov Nr. 166 af 20. Maj 1918 indkommende Beløb danner en Driftslaansfond for mindre Landbrugere.

Huslejeloven.

Det radikale Venstres Standpunkt til Huslejelovgivningen har stedse været det, at Boliglovgivningen burde opretholdes, saalænge Bolignoden vedvarer.

Da Forudsætningen for Huslejereguleringens Bortfald uden ulykkelige samfundsmæssige Følger ikke er tilstede, og da Huslejenævnene udenfor København, Frederiksberg og Gentofte, hvor de ifølge Kommunalbestyrelsernes Beslutning kan blive bestaaende indtil 1. Maj 1925, i Henhold til Loven af 1. Maj 1923, bortfalder fra 1. Maj i Aar, og alle Kontrolregler med Hensyn til Opsigelse og Lejeforhøjelse ligeledes fra 1. Maj i Aar bortfalder i de Kommuner, hvor Huslejenævnene allerede bortfaldt den 1. Juni 1923, har det radikale Venstre den 11. Marts 1924 i Folketinget forelagt Forslag om, at Boligloven af 1. Maj 1923 forlænges indtil 1. Maj 1927, til hvilket Tidspunkt der vil være Tid til at udarbejde det Forslag til en varig Huslejelovgivning, der er nødvendig for at sikre Hjemmenes Fred og Tryghed.

Da Huslejelovens Bortfald, saa længe Bolignoden bestaar, vil bidrage til at sætte Fart i Ejendomsspekulationen, skrue Lejen op, forøge Inflationen og derved bidrage til at skærpe og fastholde det meget høje Prisniveau, hvis Nedbringelse er en meget vigtig Betingelse for, at vi kan faa Orden i vore økonomiske Forhold, gaar det radikale Venstres Forslag ud paa, at de saakaldte frivillige Overenskomster skal bortfalde, at alle Forretningslokaler skal inddrages under Huslejenævnernes Kontrol, og at Kommunalbestyrelserne i de Kommuner, der under andre økonomiske Forhold og Forudsætninger har ophævet Huslejenævnene, skal have Adgang til at genindføre dem.

Forslaget gaar endelig ud paa, at Bestemmelsen om, at hvis der udlejes Lejligheder eller Forretningslokaler til Personer, der har eller sidst har haft Bopæl udenfor den paagæl-

dende Kommune, skal en saadan Kontrakt forelægges Nævnet, udvides til ogsaa at gælde for de Lokaler, de paagældende ved Køb af Ejendom eller paa anden Maade end gennem Lejerne faar Raadighed over. Vil man i det hele taget have saadanne Kontrolregler, synes det i hvert Fald urimeligt, at den, der kan købe en Ejendom eller en Villa, kan faa Bopæl i Kommunen, medens derimod den, der maa nøjes med at leje en Lejlighed, ikke kan faa Adgang dertil, saa meget mere som den nuværende Ordning bidrager til en kunstig og uberettiget Opskruning især af Villaejendommenes Pris.

Samtidigt med, at C. C. Heilesen forelagde Forslaget, henstillede han tillige under Henvisning til den lange og haarde Vinter, at der blev optaget Overvejelser af Spørgsmaalet om en Flytning af Foraarsflyttedagen.

Den kommunale Valglov.

Indenrigsminister Kraghs Forslag til Ændringer i den kommunale Valglov, der blev fremsat i Folketinget 21. November 1923, er udarbejdet paa Grundlag af Valglovskommissionens Betænkning. Partiets Stilling til dette Forslag har været den samme, som Partiets Repræsentanter indtog i Valglovskommissionen, og som findes nærmere udtrykt i Betænkningen.

Som Forslaget blev forelagt, indeholdt det ikke blot Bestemmelser, som afhjalp en Del positive Mangler og Fejl, som Erfaringen havde vist klæbende ved den gamle Valglov, men paa enkelte Omraader væsentlige Forbedringer.

Blandt de Betingelser, der af vore Medlemmer i Kommissionen blev stillet til en ny Valglov, var blandt andre den, at den skulde skabe størst mulig Frihed for den enkelte Vælger til at stemme paa den Kandidat, han føler sig bedst repræsenteret af, og Sikkerhed for, at de Vælgere, der har samme politisk eller kommunal Interesse, kan faa det Antal Mandater, som deres Stemmetal betinger, og at dette kan ske, uden at der gaar for mange Stemmer til Spilde.

Dette Grundsyn, som ogsaa vandt Tilslutning fra anden Side, var imødekommet gennem Forslaget ved, at der gaves Vælgerne Ret til at sætte sit Kryds ud for den Kandidats Navn, som vedkommende helst ønskede valgt, og ved Indførelsen af Retten til at indgaa Listeforbund. Det radikale Venstre har saavel i Kommissionen som i Udvalget gjort sig til Talsmand for, at der gaves Vælgerne Ret til at nummerere

samtlige Kandidater paa Listen, saaledes, at enhver Vælger selv kunde bestemme Kandidatlistens Sammensætning for sit eget Vedkommende.

I Forslaget var der ikke taget Hensyn til et af hele Kommissionen stillet Forslag, hvori der aabnedes Adgang for, at ogsaa syge og fraværende kunde udøve Stemmeret. Et Ændringsforslag herom, stillet af Radikale og Socialdemokrater, vedtoges ved 2. Behandling i Folketinget, men blev igen forkastet ved 3die Behandling.

Til de to gamle Stridsspørgsmaal om Valgretsaldere og Opholdsbestemmelsen var der ikke af Ministeren foreslaaet nogen Ændring. *Henningsen* udtalte om disse to Spørgsmaal som Partiets Ordfører ved 1ste Behandling blandt andet følgende (Sp. 2696—2697):

»Med Hensyn til Valgretsaldere har Socialdemokratiet forelagt et Lovforslag, som gaar ud paa, at alle, der er fyldt 21 Aar, skal have kommunal Valgret, og det maa jo ogsaa erkendes, at 25 Aar er en høj Valgretsaldere i Forhold til, hvad der er gældende i andre Lande. Efter at Myndighedsaldere er sat til 21 Aar, saa kunde det maaske ogsaa være rigtigt at faa en Ændring paa dette Omraade, og da ikke alene med Hensyn til de kommunale Valg, men efter min Mening ogsaa med Hensyn til Valg til Folketinget. Det er i det hele taget min principielle Opfattelse, at der ikke i vore Valglove skulde optages nogen bestemt Valgretsaldere hverken til disse Raad eller til Folketinget, men det skulde blot bestemmes, at Myndighedsaldere var Valgretsaldere. Saa kunde Samfundet til enhver Tid bestemme, paa hvilket Tidspunkt i et Menneskes Liv han bør have fuld Myndighed; men naar et Menneske har fuld Myndighed, bør han efter min Mening ogsaa kunne kræve Valgret.»

Og om Opholdsbestemmelsen:

»Jeg vilde helst, at det (Forslaget) skulde formuleres saaledes, at den, der har fast Bopæl og er Skatteyder i det Kvartal, i hvilket Valget foregaar, skal have Stemmeret. Efter de Regler, der sikkert vil blive gældende for den kommunale Skattelov, vil det betyde, at ingen kunde faa Valgret, der ikke er tilflyttet Kommunen før Nytaar i det Aar, i hvilket Valget skulde foregaa i Marts. Bestemmelsen om Opholdstiden er efter min Mening langt, langt den vigtigste og den, der ogsaa betyder mest i det praktiske Liv. Alle Samfundsklasser er jo ens stillede, hvad enten Valgretsaldere er 25 eller 21 Aar, eller hvad den nu er. Men den lange Opholdsbestemmelse rammer særlig 3 Grupper i vort Samfund, nemlig Tyendet, Tjenestemændene og Arbejderne, der er nødsaget til at flytte fra én Kommune til en anden. Det kan undertiden virke helt meningsløst, f. Eks. naar en Skatteyder

maaske flytter fra den ene Side af Gaden over paa den anden, som Tilfældet kan være her i København og paa Frederiksberg, og af den Grund ingen Valgret faar i 2 Aar. Men ogsaa ude paa Landet kan en Landevej gøre Skel mellem to Kommuner, og en Skatteyder dér flytte fra den ene Side af Vejen over til den anden og kan derved miste sin Valgret i 2 Aar.»

Det radikale Venstre og Socialdemokraterne stillede til 2. Behandling Forslag om at nedsætte Valgretsaldern til Myndighedsaldern 21 Aar, og om at ophæve Opholdsbestemmelsen. Dette Forslag blev forkastet ved Venstres og de Konserveratives Stemmer; derimod blev et af Venstre stillet Forslag om at nedsætte Opholdsbestemmelsen fra 2 til $\frac{5}{4}$ Aar vedtaget af Radikale, Socialdemokrater og Venstre, medens det konservative Folkeparti stemte imod.

Radikalt Forslag om samlet Overvejelse og Samarbejde mellem Partierne.

31. Jan. 1923 rettede *Stauning* til Statsministeren og Indenrigsministeren en Forespørgsel om, hvilke Foranstaltninger de agtede at træffe mod Arbejdslosheden. Indenrigsministeren fejede Forespørgslen til Side med nogle Vendinger i hans sædvanlige brutale Tone. *Stauning* stillede derefter en Dagsorden, hvori der opfordredes til:

offentlige Arbejder, saasom Lillebæltsbro, Masnedebro, Jernbaneanlæg, Landevejsarbejder, udvidet Importregulering, Fremhjælpning af Eksporten, derunder Handelsoverenskomst med Rusland,

Bestillinger hos industrielle Virksomheder,

Bepantning af Heder, Grundforbedring, Udstykning.

P. Munch udtalte derefter paa det radikale Partis Vegne, at dette kunde billige en Del af Socialdemokraternes Forslag, medens andet deri var tvivlsomt; man ansaa en samlet Overvejelse og Foranstaltninger efter en samlet Plan for nødvendige. Han foreslog derfor en Dagsorden af følgende Ordlyd:

«Idet Folketinget i Erkendelse af den økonomiske Kri- ses ødelæggende Virkninger baade for Befolkningens og for Statens økonomiske Stilling opfordrer Regeringen til at tilvejebringe en samlet Forhandling mellem Repræsentanter for Rigsdagen, Kommunerne og de forskellige Erhverv om Midlerne til at begrænse Krisens skadelige Følger, gaar det over til Dagsordenen.»

I Anledning af Indenrigsministerens hovnè Udtalelser om, at Arbejderne ikke selv vilde yde noget Bidrag til Krisens Afhjælpning, udtalte P. Munch:

»Hvis man vilde tilvejebringe en virkelig saglig Forhandling under Statens Ledelse om Midler til at bringe Arbejder og Virksomheder i Gang, nærer jeg ikke Tvivl om, at man hos de Fagforeninger, der mere end andre er ramt af den nuværende økonomiske Tilstand, vilde finde Vilje til ogsaa at bringe Ofre for at faa det hele til at gaa, selvfølgelig under den Forudsætning, som vi for vort Vedkommende ogsaa billiger, at denne Offervillighed ikke skal udnyttes til varigt at skrue Arbejderbefolkningen tilbage paa et lavere Standpunkt end det, den havde arbejdet sig frem til i den forudgaaende Tid.»

Til denne Udtalelse sluttede *Stauning* sig med følgende Ord:

»Og netop fordi jeg forudsætter, at man ogsaa regner Arbejderne for hørende med til Erhvervene, vil jeg i Anledning af det arede Medlem Hr. P. Munchs Udtalelse benytte Lejligheden til at sige, at der er ingen Grund til at tvivle om, at ogsaa — saaledes som han ønskede — Arbejderne vil vise Villighed i Bedømmelsen af Forholdene, naar der er Tale om Lønsprogsmaal og lignende. Jeg har allerede sagt det, da jeg tidligere havde Ordet, at saadan Villighed er i stor Udstrækning vist af Arbejderne.« »Men selvfølgelig skal alt dette ske paa fuldkommen normal Grund, paa organisationsmæssig Maade, saaledes at man forhandler sig til Rette, at Arbejderne er medbestemmende, at Arbejderne faar forelagt en Dokumentation for, at deres Indrømmelser er nødvendige og ikke blot skal bidrage til at give nogle Direktører eller nogle Aktionærer nogle flere Tusind Kroner i Tantième.

Denne værdifulde Udtalelse fra Staunings Side blev imidlertid ganske upaaagtet af Regeringen.

Fra konservativ Side stillede *Pürschel* en saalydende Dagsorden:

»Da de Foranstaltninger, som er nødvendige for at løse de erhvervspolitiske Problemer, ikke fremmes gennem den stedfindende Debat, men maa søges løst ved indgaaende saglig, men hurtig Behandling, som man indtrængende opfordrer Regeringen til at fremme, gaar Tinget over til Dagsordenen.«

Efter at den radikale Dagsorden var forkastet med 75 Stemmer mod 56, vedtoges den konservative med 78 mod 56. Venstre deltog saaledes i den Ringeagt for Folketingets Forhandling, for hvilken denne Dagsorden gav Udtryk. Dags-

ordenen indeholdt et *Paalæg* til Regeringen om en virkelig Behandling af Kronen. Til dette Paalæg tog Ministeriet intet Hensyn. Det eneste, der skete, var, at man henvend to Maanedere senere erstattede Importreguleringen for Cigarer og Skotøj med Krisetolden og forhøjede nogle Toldsatser. Det konservative Parti fandt sig rolig i, at Ministeriet tilsidesatte den vedtagne Dagsorden.

Direktør Heilbuth.

Overfor de Mænd, som sad i Landmandsbankens Ledelse ved Bankens Sammenbrud har det radikale Venstre krævet, at de maatte opgave deres Stillinger i det offentlige Liv. For Partiets eget Vedkommende har dette haft til Folge, at Direktør Heilbuth ikke længere indtager nogen Tillidspost indenfor Partiet, og dette Forhold er billiget ganske af Direktør Heilbuth selv. Det har været paastaaet, at Heilbuth stadig stod som 2den Suppleant (næst efter Erik Scavenius) for de to landstingsvalgte radikale Landstingsmænd. Forholdet er dette, at der ikke findes nogen Vej, ad hvilken man formelt kan nedlægge en Suppleantstilling; men Heilbuth har meddelt Partiet, at han ikke længer betragter sig som Suppleant til Landstinget, og saafremt Spørgsmaalet skulde blive aktuelt, vil den følgende Suppleant paa Listen altsaa indtræde i Stedet for Heilbuth.

Overfor den Række af Beskyldninger, som i Modstanderpresen er fremsat mod Direktør Heilbuth, kan det siges, at der intet er fremkommet under Landsmandsbankssagen, som kan drage Direktør Heilbuths Hæderlighed i Tvivl.

I det følgende gives nogle Oplysninger overfor disse Beskyldninger.:

Beskyldningerne mod Heilbuth.

Malerierne. Der siges, at Heilbuth har *spekuleret* i Malerier. Han vilde, da han var en meget rig Mand, skaffe Danmark nogle smukke Kunstværker. Han traf i 1918 testamentariske Bestemmelser, hvorefter de bedste af disse efter hans Dod skulde udgøre »en Samling, der skal være offentlig tilgængelig for Publikum« som et Tillæg til »Statens Musæum for Kunst«.

Tantième. I Landmandsbankberetningen Side 47 omtales, at Tantièmen for 1921 er »efter Julirekonstruktionen af samtlige Medlemmer (af Bestyrelsen) undtagen Direktør Heil-

buth blevet tilbageholdt Banken«. Dette Tantiømebeløb har Heilbuth overhovedet ikke hævet, idet han i Stedet for lod det anvende til Nedbringelse af hans Skyld til Banken ved dets Indbetaling paa hans Laanekonto.

1914 indtraadte Heilbuth i Banken. Han var da en meget formuende Mand. Det er derfor ganske misvisende, naar det siges i Beretningen, at han den 28. Juli 1914 optog forskellige Spekulationslaan i Banken. I hele Aaret 1914 købte Heilbuth kun to Aktieposter i Banken til Paalydende ialt 152,000 Kr. og optog et Kasselaan, hvorefter han skyldte Banken 317,000 Kr., medens han havde Værdier liggende i Banken til langt højere Beløb. Denne Kredit var ingen Begunstigelse, saa lidt som nogen anden Kredit, han har nydt dér.

Deponerede Sikkerheder. Den Maade, hvorpaa de af Heilbuth deponerede Sikkerheder omtales i Landmandsbankberetningen giver et urigtigt Indtryk. For en Del af de deponerede Aktiers Vedkommende nævner Beretningen omhyggeligt baade Paalydende og Værdi, men for de Aktier i Dampskibsselskaberne »Vesterhavet« og »Dania«, som Heilbuth havde lagt til Sikkerhed i Banken, anføres kun deres *Paalydende*, skont de var mange Gange mere værd.

Det nøjagtige Forhold er følgende:

<i>Beretningen siger:</i>	<i>Den virkelige Værdi var:</i>
Endvidere var deponeret (Jan. 1917):	} 3 Mill. Kr. Slutn. 1916
200,000 Kr. Aktier i D/S »Vesterhavet og	
100,000 Kr. Aktier i D/S »Dania«	
Endvidere henlaa i Depotet (i 1918):	} 5,210,000 Kr. Slutn. 1917.
200,000 Kr. i D/S »Vesterhavet« og	
220,000 Kr. i D/S »Dania«	

Aktierne i disse Selskaber af Paalydende 3—400,000 Kr. havde i 1917—18 en Værdi af henholdsvis 3 Mill. og 5 Mill. Kr. Derved forandres jo i afgørende Grad Billedet af den Sikkerhed, Heilbuth havde stillet Banken.

Forøvrigt stod han overfor Banken inde med sin hele Formue.

I Slutningen af 1921 var Heilbuths Formue endnu i Stand til at dække alt, hvad Banken havde tilgode hos ham, skont Kurserne var faldet stærkt. Først ved den yderligere Nedgang i Værdierne i 1922 og ved Landmandsbankens Sammenbrud

blev Heilbuth insolvent. Hans Tab paa Aktier i *Det forenede Dampskibsselskab* var ca. 3 Mill. Kr. — Desuden havde han meget store Beløb i Landmandsbankaktier, hvilket beviser hans *gode Tro* til Banken. Ved Bankens Sammenbrud havde Heilbuth ca. 1½ Mill. Kr. Aktier i Landmandsbanken, indkøbt til Kurs ca. 150 pCt. fra 1914—19 altsaa for ca. 2¼ Mill. Kr.

Betalte Skattebeløb. I Aarene fra 1915/16—1920/21 har Heilbuth betalt ialt ca. 1,2 Mill. Kr. i Skat af Formue og Indtægt eller gennemsnitlig 200,000 Kr. om Aaret.

Med Hensyn til Heilbuths offentlige Stilling under Krigen skal anføres følgende:

Merindtægtsskatten og Merformueskatten har Heilbuth været Talsmand for, idet han har udtalt sig for, »at de stigende Millionbeløb, som behøves for at komme Befolkningen til Hjælp under Dyrtiden skaffes til Veje ved en Skat paa *krigsskabt Formuesforøgelse, naar denne realiseres.* Ved Afvikling af Skibs- og andre Selskaber eller Forretninger, ved Salg af Land- eller By-Ejendomme, Aktier o. a. vil der kunne indvindes betydelige Beløb for Staten ved en saadan Skat.« (Redegørelse af Heilbuth udsendt gennem Ritzau 12. August 1918). Brandes forelagde Forslag om Merformueskat, men det strandede bl. a. paa »Venstre«s Modstand. Det er derfor »Venstre«s Skyld, naar der ikke er taget en betydelig Skat af Heilbuths og andres Fortjeneste paa »Vesterhavet« og andre lignende Selskaber, naar et saadant Selskab blev likvideret.

Den frie Presse. Heilbuth har ikke ydet noget Tilskud til Den frie Presse siden Begyndelsen af Aaret 1920. Han var endnu dengang aldeles uimodsigeligt en meget rig Mand. — I Aaret 1921 trak Heilbuth sig tilbage fra Lolland-Falsters Venstreblad og Sydsjællands Venstreblad, der blev overtaget af Befolkningen i disse Blades Læsekrese.

For Aarene 1917/18, 1918/19 og 1919/20 har Heilbuth til Skattevæsenet angivet sin skattepligtige Formue til henholdsvis 7,1 Mill. Kr., 6,6 Mill. Kr. og 5,6 Mill. Kr., saa det er ikke ved Hjælp af Landmandsbankens Penge, han har ydet Tilskud til Pressen indtil Begyndelsen af 1920.

Fragtregulering. Heilbuth var med til i Den overordentlige Kommission allerede i 1915 at optage Forhandlinger med Rederne om Fragtregulering. Ved Redernes Modstand kom der intet ud deraf. I Efteraaret 1915 forfattede Heilbuth et Forslag om Maksimalfragter for Tilsejling af Landets Forbrug af Majs og Kul. Ogsaa dette strandede, og man maatte saa gaa over til en Afgift af Skibsfarten, som blev vedtaget ved Lov af 12. Maj 1916. Det var ved denne Lejlighed, Neer-

gaard gik Redernes Ærinde og talte om ikke at slagte Honen med Guldæggene, og i Folketingsudvalget holdt Cold som Direktør for D. F. D. S. en voldsom Tale imod Skibsafgiften. I 1916 foreslog Heilbuth sammen med Foss og Konsul Lauritzen *Begrænsning af Aktieudbytte, særlig af Skibsaktier*. I Sommeren 1918 var Heilbuth med til i den overordentlige Kommission at indstille, at der søges aftalt med Rederne rimelige Fragter for Tilførsler fra England og oversøiske Pladser. Og sammen med Hauge var Heilbuth virksom for at opnaa en Ordning, hvorefter Skibsfarten til Maksimalfragter stillede den fornødne Tonnage til Raadighed for at kunne give Landbruget Ombytningsret med Majs for det Brodkorn, Landbruget skulde svare til Staten, og hvorved der kunde tilvejebringes en Kornordning for Aaret 1919—20. Heilbuth har altsaa under hele sin Virksomhed i den overordentlige Kommission arbejdet for, at den danske Handelsflaade i videst mulig Grad skulde stilles til det danske Samfunds Raadighed, og Rederierne beskæres for en Del af deres Indtægter. Paastanden om, at Heilbuth har misbrugt sin Forhaandsviden til Gavn for sig selv eller Banken, er ubevist og ubevislig, simpelthen fordi den er absolut urigtig.

Bankkommissionen og den overordentlige Kommission. Rode har under Forhandlingen om Tillægsbevillingsloven udtalt: »Hvis der hos Direktør Heilbuth eller nogen som helst anden i D. o. K. havde kunnet findes blot den svageste Antydning af, at de i deres Kommissionsvirksomhed havde taget noget som helst Interessesynspunkt, saa kan man være forvissat om, at det var kommet frem i den Undersøgelse, som nu er foretaget. Men denne Kommissionsundersøgelse godtgør, at de Paastande, som i saa Henseende fremsattes og som senere udvikledes af Venstrepartiet til, at den overordentlige Kommission og hele Regeringen havde været under Landmandsbankens Indflydelse i de Beslutninger, de tog, er fuldkommen bortvejrede ved den Undersøgelse, der her er foretaget (i Kommissionen), hvori ingen særlig Ven af mig som Politiker eller af vor Regering har haft Sæde.«

Steengård-Kirkegaard har beskyldt Heilbuth for, at han, idet han forudsaa det forestaaende Prisfald, af egennyttige Grunde virkede for en Begrænsning af Indførsel af fremmede Varer her til Landet. Da Heilbuth paa det Tidspunkt ud over Aktier i Landmandsbanken udelukkende ejede Aktier i Dampskibsselskaber, særlig i D. F. D. S., og da Fragtfarten, derunder D. F. D. S.'s Rutefart, vilde lide betydeligt ved en Begrænsning af Indførslen, er det indlysende, at Heilbuth ikke

kunde have personlig Interesse i Begrænsning af Indførslen.

Heilbuth og Københavns Børs. Kapitalisterne paa Københavns Børs kvitterede tydeligt nok for Heilbuths Forslag om Begrænsning af urimelige Avancer for Skibsfarten saa vel som for de øvrige Erhverv, særlig for hans Initiativ med Hensyn til Forbud mod forøgede Fortjenester efter Bekendtgørelsen af 1. Februar 1917 og for Kædehandelsforbudet ved paa et mægtigt Børsmøde i 1918 at give ham et kraftigt Mistillidsvotum. Heilbuth udtraadte derfor af Grosserersocietetets Komité, og Venstrepressen gav sit Bifald til Kende overfor den Mand, Peschke-Kødt, der ivrigst af alle havde bekæmpet den overordentlige Kommission og stridt for Erhvervenes frie Ret til den fuldeste Udnyttelse af Krigssituationen.

Garnisonssygehuset.

For Krigen gennemførtes af *Kl. Berntsen* en Lov, hvorefter det gamle Garnisonssygehus skulde ombygges, hvis der kunde opnaas Forstaaelse med Lægekorpsset om Planen derfor. Denne Forudsætning kunde ikke opfyldes, ligesom det beregnede Beløb efter Planen ikke kunde slaa til. Der *maatte* derfor under det radikale Ministerium fremsættes nyt Forslag for Rigsdagen.

Dette var gennem to Samlinger Genstand for en indgaaende Behandling i begge Rigsdagens Ting. Under Forhandlingen tilvejebragtes ialt 9 Planer; Ministeriet erklærede sig villig til at tage den Plan, om hvilken Flertallet i Folketing og Landsting kunde enes. Den gennemførte Plan samlede i Folketings-Udvalget: Konservative, Socialdemokrater og Venstre med Undtagelse af *Kl. Berntsen*, der sammen med de *radikale Medlemmer* anbefalede en anden Plan. Flertallets Plan billigedes i Landstinget, og i Overensstemmelse med den er Garnisonssygehuset bygget. Der nedsattes til at følge Planens Gennemførelse og medvirke til den billigst mulige Ordning et Udvalg med to Repræsentanter for Rigsdagen, hvoriblandt et Medlem af Landstingets Venstre. Under dette Udvalgs Tilsyn iværksattes Arbejdet. Dette blev paa Grund af den meget store Prisstigning paa Byggeforetagender betydelig dyrere end beregnet.

Det var den Gang Forudsætningen fra det radikale Ministeriums Side, at hvis det lykkedes at faa Hær og Flaade ind-

skrænket, skulde det ny Hospital overgaa til civil Brug. Ved den nye Hærordning er ved Flytningen af Hærens Hovedstyrke til Jylland Garnisonen i København saa stærkt indskrænket, at der kun er Brug for 175 Hospitalssenge pr. Dag til Hær og Flaade tilsammen. Paa Marinehospitalet er regelmæssig 100 Senge til Raadighed, der endda let kan forøges til 200; paa Epidemihospitalet er 150 Senge, hvoraf de 75 er mere end nok som Epidemihospital; det har derfor hele Tiden været Meningen at inddrage 75 af Epidemihospitalets Senge, der findes i særlige Pavilloner i det almindelige Garnisonssygehus. De to Hospitaler giver da fuldkommen tilstrækkelig Plads. Det nye Garnisonssygehus med dets 240 Senge kunde saaledes uden Vanskelighed undværes som militært Sygehus og anvendes som civil Hospital, eventuelt i Forbindelse med Rigshospitalet. Den nuværende Forsvarsminister har imidlertid modsat sig dette; Militæretaten vil ikke give Slip paa denne Bygning; man vil i det højeste gaa ind paa at anvende nogle af Pladserne til anden Brug. Resultatet vil blive, at den Del af Hospitalet, der forbeholdes Militæretaten, regelmæssig vil komme til at staa næsten tomt.

»Venstre«s Bevægelse ad »Højre« til.

»Venstre«s Presse og Talere ynder at fremstille Venstre som et selvstændigt Parti, der ønsker Samarbejde til *alle* Sider.

Nedenstaaende Citater fra Rigsdagstidende viser, hvorledes »Venstre« gennem de fire Aars Regering har gjort sig mere og mere afhængige af »Højre«.

Efter Valget 1920 udtalte Neergaard (se Rigsdagstid. Sp. 5228, 7. Maj 1920):

»Ministeriet er udgaaet af Venstre og vil arbejde paa Grundlag af dette Partis Program. Men det tilbyder aaben og imødekommende Forhandling og haaber til Gengæld at kunne regne med fornøden Støtte *ogsaa fra anden Side* til Gennemførelsen af de Opgaver, som det paahviler den at løse.«

Efter Septembervalget 1920 under Finanslovens 1. Beh. udtalte Neergaard (1920—21, Sp. 1596):

»Selvfølgelig staar vi fuldt ud ved den Dag i Dag, at Regeringen er udgaaet af Venstre og vil arbejde paa Grundlag af Venstres Pro-

gram. Hvor det konservative Folkeparti og Venstres Veje deler sig, der vil det, saa længe den nuværende Regering sidder, være Venstres Veje, der bliver fulgt.»

og Venstres Ordfører Brorsen udtalte (1920—21, Sp. 71):

»Med Hensyn til Samarbejdet vil jeg kun udtale, at vi ønsker, at Samarbejde skal finde Sted i saa stor Udstrækning som overhovedet muligt; vi vender os ikke til et ganske enkelt Parti her paa Rigsdagen; men vi haaber, der kommer Samarbejde med saa mange Partier som muligt her paa Rigsdagen.«

Den 17. Oktbr. (1922—23, Sp. 23) udtalte Neergaard:

»Den nuværende Regering« (altsaa den rekonstruerede) »betragter sig politisk som en Fortsættelse af den foregaaende. Den er ligesom denne udgaaet af Venstre og vil arbejde efter dets Program, men vil saavidt dens principielle Stilling tillader det, vise al rimelig Imødekommenhed overfor andre politiske Retningers Synspunkter og Krav.«

Hvad denne rimelige Imødekommenhed betød, udtalte Neergaard to Dage efter (1922—23, Sp. 176):

»at det Grundlag, hvorpaa Regeringen arbejder, og det Samarbejde, ved Hjælp af hvilket den har gennemført de betydelige Resultater, den har opnaaet i de forløbne 2½ Aar, selvfølgelig politisk forpligter os til at lede Lovgivningsarbejdet med tilbørlig Hensyn tagen til *det Parti, som Vælgerne i 1920 anviste os at samarbejde med*, og som vi *siden har samarbejdet med*.«

Den 18. Oktober 23 udtalte Neergaard i Folketinget (1923—24, Sp. 528):

»Det ærede Medlem Hr. Pürschel har paa sit Partis Vegne sagt, at det konservative Folkeparti *ønsker det borgerlige Samarbejde* fortsat. Det samme *Ønske har Regeringen og Partiet Venstre*.«

Neergaard skildrer derefter Venstre og Konservative som de, der er i Besiddelse af Ansvarsfølelse overfor Statens Finansier og udtaler derpaa:

»Det er denne Følelse, som har forenet de to Partier i Samarbejde, og som ogsaa i Fremtiden vil muliggøre det for os at fortsætte et Samarbejde for Løsningen af de Opgaver, som Vælgerne ved de 3 Valg i 1920 paalagde os at løse i Forening.«

Den 19. Oktbr. 1923 (1923—24, Sp. 605) udtalte Indenrigsminister Kragh som Svar paa et Spørgsmaal fra Petersen-Røjle under Finanslovbehandlingen om, hvorvidt det var rigtigt, at Regeringen havde maatte love de Konservative ikke at fremsætte det kommunale Grundskyldsforslag:

»Om noget saadant Løfte fra min Side foreligger der intet som helst, der er ikke af mig eller af Regeringen i saa Henseende afgivet nogen som helst Erklæring til noget Parti, heller ikke til det konservative Folkeparti. — — — Jeg vil i den Anledning gerne sige, at *det konservative Partis Stilling i en saa væsentlig og vigtig Sag er det naturligt, at vi, i det Omfang, det er muligt, tager Hensyn til.* — — Det maa ikke glemmes, at Løsningen af den store Opgave, som har foreligget for denne Regering, har krævet, at Regeringen havde fast Bund under Fødderne. Dette kræver atter, at naar to Partier skal samvirke om dette Formaal, *den Fremgangsmaade da følges, at hvad man absolut ikke kan enes om, maa man lade ligge.*«

Forskellige statistiske Oplysninger.

Pristallet.

	1918	1919	1920	1921	1922	Jan. 1923	Jan. 1924
Danmark . . .	182	211	262	237	199	198	209
Norge	253	275	302	293	249	238	234
Sverige	219	257	270	236	190	183	176
England	203	208	255	222	184	178	177

Arbejdstløsheden.

Tabte Arbejdsdage i Millioner

1913 : 2,2	1920 : 4,8
1914 : 3,1	1921 : 16,5
1915 : 2,9	1922 : 14,9
1916 : 2,1	1923 : 11,0
1917 : 4,5	47,2
1918 : 11,7	
1919 : 9,1	
<hr/> 35,6	

Striker og Lockouter.

Tabte Arbejdsdage i Millioner:

1913 : 0,38	1920 : 0,69
1914 : 0,06	1921 : 1,32
1915 : 0,03	1922 : 2,27
1916 : 0,25	
1917 : 0,16	
1918 : 0,16	
1919 : 0,82	
<hr/>	
1,86	

Seddelømløb i Millioner Kr.

Ved Aarets Udgang 1913	1919	—	1922	1923
Danmark Kroner	151	489	459	472
Norge »	108	454	385	396
Sverige »	234	747	584	560
England (Sterling)	29	91	125	128
Holland (Gylden)	334	1071	974	
Schweiz (Francs)	313	1036	976	
Frankrig »	5713	37274	36359	

Sedlers Procentværdi af Guldværdien.

	Juli 1920	1920 gsntlg.	1921 gsntlg.	1922 gsntlg.	Januar ^{21/3} 1923	1924
Danmark	61,3	58,9	66,4	78,2	73,6	58,1
Norge	59,5	61,7	55,6	65,3	69,5	51,1
Sverige	79,3	76,5	84,1	97,6	100,2	98,3
England	79,4	75,3	79,1	86,7	95,1	88,4
Holland	87,0	85,6	83,7	95,8	98,3	92,0
Schweiz	91,3	87,6	89,9	98,8	97,3	89,7
Frankrig	42,0	36,5	38,6	42,3	34,2	27,1

Indførsel og Udførsel.

	Indførsel Million Kr.	Udførsel Million Kr.	Overskudsindf. Million Kr.
1919	2518	910	1608
1920	3142	1815	1327
1921	1640	1510	129
1922	1513	1242	271
1923	1973	1616	357

I 1919 beroede Overskudsindførselen for en væsentlig Del paa, at de i Krigstiden tomte Lagre maatte fyldes. Dog begyndte allerede da en Indførsel af overdrevent Omfang. I 1920 indførtes overordentlig meget paa det Tidspunkt, da Priserne var allerhøjest i Forventning om stadig stigende Priser i Danmark og store Salgsmuligheder i Østersøstaterne og Rusland.

Ved Krigens Begyndelse skyldte Danmark over 1 Milliard i Udlandet, ved dens Slutning havde det 1 Milliard tilgode. I 1919 dækkedes en stor Del af Underskudet paa Handelsbalancen ved Fragtfart og lign., men den Milliard, Danmark havde til Gode, medgik dog til at fylde Lagrene igen. (Se iøvrigt Valgbog I 1923 Side 41 om Krisen.)

I 1920 og de følgende Aar har Indtægterne af Fragtfart o.s.v. langt fra kunnet dække Underskudet, saaledes at Danmark vel nu har en Gæld til Udlandet paa c. 1300 Millioner Kr.

Af Indførselen i 1923 var:

423	Millioner Kr.	Korn, Foderstoffer og lign.
56	—	- Godningsstoffer,
167	—	- Brændselsstoffer,
103	—	- raa Metaller,
87	—	- Olje, Tjære m. m.,
76	—	- mere forarbejdede Metaller,
76	—	- ubearbejdet el. groft bearbejdet Træ.

Dertil kommer en Del andre Raamaterialier, saa en stor Del af Indførselen var til Fremme af Produktionen. Af den øvrige Indførsel var:

116	Millioner Kr.	Kolonialvarer,
39	—	- Havesager og Frugter,
14	—	- Drikkevarer,
26	—	- Manufakturvarer af Silke,
70	—	- Manufakturvarer af Uld,
97	—	- Manufakturv. af vegetabiliske Stoffer,
49	—	- Beklædningsgenstande.

For en Del af disse Varers Vedkommende foreligger Mulighed for en ikke ringe Begrænsning. Ogsaa indenfor andre Grupper kan en Begrænsning tænkes. Der er f. Eks. indført for 83 Millioner Kr. Vogne, Maskiner, Ure og lign.; derunder indgaar saaledes 4000 færdige Motorkøretøjer og Dele til disse for ca. 18,000 Kr.

Deres Paastande.

Balancen paa Statsregnskabet 1919—20.

Fra Venstres Side er man i den sidste Tid kommet ind paa at paastaa, at det er forkert, naar det siges, der var Balance paa den radikale Regerings sidste Regnskabsaar 1919—20. Langt ude har *Madsen-Mygdal* været paa et Møde i Holbæk, hvor han over for *Dahlgaard* erklærede at Balancen kun fremkom ved, at Genforeningslaanet paa 145 Mill. Kr. regnedes som Indtægt. Paastanden er forrykt.

Statsregnskabet's Tal for 1919—20 er følgende:

Driftsregnskabet.

Indtægter (§§ 1—7)	593,9	»	»
Udgifter (§§ 8—25)	532,6	Mill.	Kr.
Overskud....	61,3	Mill.	Kr.

Gældsstiftelse og Aktiverhvervelser (§ 26).

Indtægter (herunder Genforeningslaanet)	157	Mill.	Kr.
Udgifter	70	»	»
Overskud....	87	Mill.	Kr.

Altsaa samlet Overskud paa §§ 1—26	148,3	Mill.	Kr.
Fradrages heri Genforeningslaanet	145,0	»	»
bliver Overskudet....	3,3	Mill.	Kr.

Paa Statsregnskabet 1919—20 var Overskudet paa Driftsregnskabet altsaa, 61 Mill. Kr. og selv efter at alle Aktiverhvervelser paa § 26 var betalt, blev der tilbage et Overskud paa over 3 Mill. Kr.

Dette uimodsigelige Resultat søger man saa at afsvække ved at sige at paa Indtægtssiden var medregnet 28 Mill. Kr., som var indtjent som Kursgevinst paa Købesummen for de vestindiske Øer. *Ja, selvfølgelig er denne Indtægt regnet med ligesom andre Indtægter.* Selve Købesummen for de vestindiske Øer (89 Mill. Kr.) lod Regeringen henstaa i London i den Tid Sterling stadig steg, og denne fornuftige Disposition indbragte alene i Aaret 1919—20 Statskassen ca. 28 Mill. Kr. i Kursgevinst. De er opført paa Regnskabet efter de sædvanlige anvendte Regler for den Art Indtægter, og som nævnt er

de tillige Resultatet af en for Landet i høj Grad indbringende Disposition.

Man anfører endvidere, at der i dette Aar er oprettet det saakaldte Rask-Ørsted Fond paa 5 Mill. Kr., og disse 5 Mill. Kr. burde fradrages. Forholdet er følgende: Rask-Ørsted-fondet er oprettet ved Udstedelse af en rentebærende Statsobligation paa 5 Mill. Kr. Denne Obligation forrentes med 4 pCt. og Fonden indgaar i Statens Aktiver. Det er altsaa ikke 5 Mill. Kr. der er forbrugt, Staten har tværtimod stadig ved Lov Adgang til at disponere over Fonden. Derfor er disse 5 Mill. Kr. ogsaa i Statsregnskabet paa § 26 opført paa *baade* Udgifts- og Indtægtssiden (som Udgift under Undervisningsministeriet og som Indtægt under Finansministeriet); hvorfor de slet ikke indvirker paa Regnskabet Balance. Denne Postering paa Regnskabet er foretaget af Neergaard selv (idet det jo blev Neergaard som i Efteraaret 1920 aflagde Statsregnskabet for det foregaaende Aar 1919—20).

»Den gode Økonomi i Estrups Tid.«

De Konservative fører deres Valgkampagne paa »mere Økonomi« uden i nogen Henseende at angive, hvori denne Økonomi skal vise sig. Paa det Punkt, hvor Økonomien kan vises, Militærudgifterne, er de ivrige Modstandere af Økonomi.

Men de viser tilbage til *Estrups Tid*. Da var Statens Udgifter $\frac{1}{3}$ af de nuværende Beløb, Statsgælden kun 218 Millioner mod nu 1202 (+ 40 Mill. til Nationalbanken anbragt i Landmandsbanken).

Denne Sammenstilling er uden mindste Rimelighed. Den ser bort fra den fuldstændige Forvandling af de økonomiske Forhold og Pengenes Værdi, som er foregaaet siden da.

Den Gang var Folketallet 2,450,000, nu er det 3,450,000. Den Gang var Skatteydernes Indtægt (beregnet efter Indførelsen af de nye Skattelove i 1903) 664 Millioner, nu opgøres den (for 1921) til 3368; det er en Stigning til det femdobbelte. Den Gang var Formueskatteydernes samlede Formue 4209 Millioner, nu 10,642.

Og samtidig er der foregaaet en Udvikling af Skolelovgivning og alle Arter af social Lovgivning, som de Konservative ellers plejer at rose sig af, at de har været med til.

»Forøgede Udgifter til Skolevæsenet.«

Man paastaar at det radikale Venstre og Socialdemokraterne vil forøge Skoleudgifterne med 60—70 Mill. Formodent-

lig tænker man her paa Forslag af Skolekommissionens Flertal, sammensat af forskellige Anskuelsers Repræsentanter om, at der ved Siden af de foreslaaede Forbedringer skal foregaa en Flytning af en Del Skoleudgifter fra Kommunerne til Staten; Mindretallet har dermed opstillet nogle Beregninger, hvis fuldkomne Fejlagtighed, Flertallet har paavist Punkt for Punkt, men som ikke desmindre nu maa gøre Tjeneste i Venstres Agitation, idet man ikke en Gang synes at forstaa, at de foreslaaede Ændringer for den væsentligste Del gælder Omflytninger mellem Stat og Kommune af Udgifter, som allerede nu findes. Forslagene har overhovedet ikke været til Behandling i Rigsdagen.

Madsen Mygdals Statsunderstøttelsesplan af 1915.

Daværende Forstander *Madsen-Mygdal* lod i 1915 Offentligheden forstaa, at han sad inde med Forslag til Afhjælpning af Dyrtiden, som var bedre end den radikale Regerings. Han blev derefter indbudt til i et Møde 6. August 1915 at skitsere Planen for Rigsdagens Medlemmer. Daværende Indenrigsminister Rode anmodede ham paa Mødet om skriftlig at formulere det, og i Brev af 7. Aug. 1915 til Rode skete dette.

Madsen-Mygdal foreslog, at alle Familieforsørgere, »som ikke driver selvstændig Virksomhed, og som ikke har fast Ansættelse (Maanedes- eller Aarlon, Bolig hos Arbejdsgivere)« skulde have Dyrtidstillæg i Penge, »naar Maanedsinntægten er under et nærmere fastsat Lavmaal, og det ydede Beløb sættes i Forhold til Indtægt og Børneantal«. Hjælpen udbetales af kommunale Dyrtidskommissioner, der vælges af Kommunalraadene.

Pengene til denne Dyrtidshjælp skulde ydes $\frac{1}{3}$ af Kommunen ved Dyrtidsligning paa Indkomst og Formue, $\frac{1}{3}$ af alle Landbrugere efter Kornareal og Foldudbytte og $\frac{1}{3}$ af samtlige andre Erhverv paa al Krigsfortjeneste.

Betingelsen for Systemet skulde være, at der ikke fastsattes Maksimalpriser.

Statistisk Departement opgjorde, at hvis Indtægtsgrænsen sættes ved 1200 Kr., skulde 160,000 Familieforsørgere have Dyrtidshjælp, og hvis Familieforsørgere med selvstændig Virksomhed med Undtagelse af Statstjenestemænd medtoges,

vilde Antallet blive 290,000. Hvis Indtægtsgrænsen sattes til 2150 Kr., vilde Tallet blive henholdsvis 185,000 og 355,000.

Det er klart, at hvis man havde opgivet at bekæmpe Prisstigninger, vilde den Statsforsorg, der paa denne Maade blev nødvendig, antage et svimlende Omfang.

Aalborg Amtstidendes Artikel.

To Dage efter at *Neergaard* den 19. Februar (Sp. 4063) i Folketinget under Forhandlingerne om Guldolden overfor de Konservative havde erklæret, at selv om han var mod Guldolden, saa var han enig med det konservative Parti i »at den Vej, vi skal gaa med Hensyn til Forbrugsindskrænkning, skal vi i det længst mulige gaa ad Toldvejen«, indeholdt »Aalborg Amtstidende« den meget omtalte Parole til de nordjydske Rigsdagsmænd. I Artiklen hedder det:

»Vi tror endnu mindre paa Toldforhøjelse som valutaforbedrende Foranstaltning end paa Importregulering med tilhørende Rationering, og vi haaber, at Venstre vil være saa fornuftig nu at holde op med dette Kvaksalveri og lade det være nok med de betydningsfulde Lukstoldforhøjelser og Bilafgiften, som vi fik forleden. Hvordan vi end vender og drejer det, bliver disse Foranstaltninger Prisforhøjelser, der — saa snart de er indarbejdet i Pristallet og Befolkningen har vænnet sig til dem — ikke virker særlig formindskende paa Forbruget, men kun værdiforringende for Kronen ved at nedsætte dens indenlandske Købeevne. Altsaa lige det modsatte af det, man ønsker at opnaa.

Det kan se saa meget yndigt ud f. Eks. med den Bilafgift — paa Papiret, men i det lange Løb købes der naturligvis ikke en Automobil mindre af den Grund, og Afgiften aflejrer sig rundt omkring som Prisforhøjelse paa de Varer, Transportbilerne skal befordre, eller som Ejerne af Rejse- og Luksusbilerne forhandler. At man kommer den syge Krone til Hjælp paa denne Maade, beror paa et sørgeligt Fejlsyn, der desværre ogsaa synes at have smittet indentor Venstre. Man synes at glemme, at der er noget, der hedder Pristal, men nu maa det ogsaa være Slut med den Slags Foranstaltninger, der i det lange Løb virker stik imod Hensigten. Varefordyring fører ikke Vejen frem, og Venstre maa holde op med at benytte Højres Kvaksalveri. Forord bryder ingen Trætte. Vi for vort Vedkommende vil ikke være med til flere Toldforhøjelser af nogen Art, og *vi agter ikke ved det kommende Valg at støtte de Folketingsmænd af Venstre.*

der gaar med til flere Toldforhøjelser. Det, vi ønsker, er, at Regering og Rigsdag faar Nationalbanken til at gøre sin Pligt, og det skal helst være snart. Nu maa det være Slut med Kvaksalveriet.

Grosserersocietetets Henvendelse til Regeringen.

I 1920 var det ikke mindst Handelsstandens Mænd, som i deres Kortsynethed forlangte alle Restriktioner og Indgreb fjernet med det samme. Det er derfor vel egnet til at vække Opmærksomhed, at Grosserersocietetets Komité den 19. Februar 1924 vedtog en Henvendelse til Regeringen med Forslag om af Hensyn til Landets Vel at indføre en omfattende Vare-rationering. Intet maaler i Virkeligheden bedre Omslaget i Stemningen her i Landet under det mislykkede Styre.

I Henvendelsen hedder det bl. a.:

«Idet Komitéen er af den Formening, at Øjeblikket til Handling nu er inde, og at det under Hensyn til Landets Ve og Vel vilde være ganske uforsvarligt ikke at gribe selv til ekstraordinære Foranstaltninger, hvis de kan formodes at være de rette Lægemidler, skal Komitéen for sit Vedkommende i Erkendelse af, at Situationens Alvor og Pligten overfor Nationen byder Handelsstanden at se bort fra sine særlige Interesser og Formaal, foreslaa som et saadant Middel, at der for en vis Tid indføres Rationering af de Forbrugsartikler: Smør og Margarine, Sukker, Flæsk, Kaffe m. fl., som Statistiken viser, at den danske Befolkning i Sammenligning med andre Landes konsumenter i uforholdsmæssig stor Maalestok. En Begrænsning i Forbruget af disse Varer vil omfatte os alle, og samtidig med at tjene som et Eksempel for Sparsommelighed ogsaa paa andre Punkter, vil den økonomisk set kunne blive af den største Betydning.

Komiteen er klar over, at en saadan Ordning nødvendiggor Iværksættelse af meget omfattende Forholdsregler og at den i store Kredse af Befolkningen ikke vil blive modtaget med Tilfredshed. Men vi ser ikke rettere, end at Ondet bør gribes ved Roden, og vi føler os forøvrigt forvissat om, at saavel Handelsstanden som den øvrige Befolkning med god Vilje vil rette sig efter de Indgreb, som Regeringen skønner fornødne til Sagens Gennemførelse, i Erkendelse af, at enhver Statsborger maa taale de Indskrænkninger, som Landets Velfærd kræver.»

Under Forhandlingerne i Folketinget om Guldolden, Dagen efter at denne Henvendelse var sket, tog det radikale Venstres Ordfører (Dahlggaard) Afstand fra den i Henvendel-

serne fremsatte Tanke om Rationering af indenlandske Landbrugsprodukter bl. a. ud fra den Tanke, at det vilde være betænkeligt at indskrænke det indenlandske Marked for Landbruget, ligesom en saadan Rationering kunde medføre det modsatte af det tilsigtede, nemlig at Købeevnen flyttedes over fra indenlandske til udenlandske Varer og derved netop virkede til Ugunst for Landets Handelsbalance.

Socialdemokratiets Valg- og Arbejdsprogram

(vedtaget paa Partiets Kongres i Odense d. 3. Septbr. 1923).

Idet Socialdemokratiets Kongres henviser til Partiets samlede Program, beslutter den, i særlig Grad foranlediget ved Erhvervs-krisen, ved den danske Valutas Fald og ved den samfundsskadelige Spekulation og Svindel, som er afsløret, at nedennævnte Spørgsmaal maa bringes i Forgrunden i den nærmeste Tid. Saafremt de konservative Partier vægrer sig ved at imødekomme disse Krav, der har Tilslutning i store Kredse af Befolkningen, vil det yderligere bekræfte Nødvendigheden af at hidføre et grundigt Systemskifte ved de kommende Valg.

Punkt 1. Til Afljælpning af Erhvervs-krisen og til Modvirkning af den danske Valutas Svækkelse gennemføres en effektiv Regulering og Begrænsning af Importen. Forsyningen til danske Statsvirksomheder sker ved dansk Produktion, saafremt danske Fabriker kan levere de Produkter, der skal anvendes. Staten lader ved sagkyndig Bistand foretage en Kontrol, der sikrer mod uretmæssig Avanceberegning ved disse Leverancer. Iøvrigt bidrager Staten ved andre til Raadighed staaende Midler til Ophjælpning og Sikring af det sunde Erhvervsliv.

Punkt 2. Ved Regeringens Foranstaltning iværksættes Planlægning af saadanne offentlige Arbejder, som tiltrænges for Samfundslivets Udvikling og samtidig kan medvirke til Beskæftigelse af Arbejdsløse, saasom Bro over Lillebælt, Masnedøbroen, Dobbeltspor-Anlæg, Udbedring af Landets Veje, Beplantning og Opdyrkning af Hedestrækninger samt Grundforbedringsarbejder. De offentlige Arbejder indskrænkes under Højkonjunktur og fremmes i daarlige Tider.

Forsaavidt Arbejdsløsheden vedvarer, maa Staten ved Støtte til Arbejders Iværksættelse bidrage til Opretholdelse af Arbejdernes Hjem og derved undgaa ellers nødvendige Udbetalinger af Arbejdsløsheds-understøttelse.

Punkt 3. Der gennemføres en Jordreform, som tilvejebringer fornøden Jord til Husmandsbrug. Desuden tillægges Jord til bestaaende Husmandsbrug, som er for smaa til at ernære en Familie. I den Udstrækning, som det er nødvendigt, maa Ekspropriation foretages fra de store Jordejendomme for at imødekomme Efterspørgslen og for at modvirke den forkastelige Spekulations-Opkrøning af Jordpriserne. Staten medvirker ved Sikring af Bygninger og Driftsmidler til ubemidlede Landarbejdere. De adelige Klostre med Jorctilliggende inddrages under Samfundet. Privilegier, der er knyttet til Fiskeri- og Sø-Territorium ophæves.

Punkt 4. Den fremdeles herskende Bolignød afhjælpes ved Statens Foranstaltning. Byggevirksomheden planlægges for en saadan Aarrække, som svarer til Bolignødens Omfang, og den forhaandenværende Arbejdskraft med fuld Udnyttelse af denne Aaret igennem. Ved dertil sigtende Lovgivning reguleres Lejen for Boligerne i de under Krigskonjunkturene opførte Ejendomme. Ved Lov sikres Lejerne fornøden Beskyttelse.

Punkt 5. Private Banker underkastes en effektiv Kontrol til Sikring af Befolkningens Interesser. Loven om Statsgaranti for Landmandsbanken revideres. Staten optager Forhandlinger om Retten til Udstedelse af Pengesedler og skaffer sig iøvrigt Adgang til at øve afgørende Indflydelse paa Diskonto- og Valutaforhold.

Punkt 6. Loven om Aktieselskaber underkastes en gennemgribende Revision med det Formaal at sikre Borgerne mod det usunde Spekulationsliv og i første Linie mod Direktørers Spekulationer i deres egne Selskabers Aktier.

Punkt 7. Spørgsmaalet om en Børsreform tages op med det Formaal at træffe Foranstaltninger mod det samfundsskadelige Børsspil.

Punkt 8. En Skolereform gennemføres i Overensstemmelse med de Planer, der er fremsat i Statens Skolekommission af de socialdemokratiske Medlemmer: Adgang til alle Grader af Undervisningen gennem Folkeskolen uden Hensyn til økonomiske Kaar. Etablering af Ungdomsskoler. Gratis Kursus for Kvinder i Husmodergerning. Forbedret Læreruddannelse. Demokratisk Ledelse og Tilsyn for Skolevæsenet.

Punkt 9. En Revision af Aldersrenteloven særlig med det Formaal at søge Taksterne og Aldersgrænsen ændret og iøvrigt at opnaa en bedre Overensstemmelse mellem Aldersrente og Invalidelov.

Punkt 10. Revision af Enkeloven med Indførelse af Bidrag fra det offentlige — ogsaa til Enkemænd med Børn — i Tilslutning til det af Folketinget i Samlingen 1919—20 vedtagne Forslag.

Punkt 11. Staten sikrer Landet Hovedbygningerne til de Herregaarde, der efterhaanden forlades af Besidderne. Efter Samraad med Amter og Kommuner anvendes dertil egnede Bygninger til sociale

Institutioner (Børnehjem, Alderdomshjem, Invalidehjem, Sygehuse, Rekonvalescenthjem, Skoler og saa fremdeles), medens der ved Lov træffes Afgørelse om Anvendelsen af saadanne, som ikke maatte være anvendelige paa denne Maade.

Punkt 12. Militærlovene revideres. Udgifterne formindskes ved militær Afrustning. Til Opfyldelse af de internationale Forpligtelser organiseres fornødent Grænse- og Søpoliti. Statens Repræsentanter i Folkenes Forbund skal arbejde for international Afrustning.

Punkt 13. Der tilvejebringes Balance i Statshusholdningen H. a. ved Statsgældens Afvikling i Løbet af nogle Aar. Hertil tilvejebringes Midler ved en retfærdig, stigende Beskatning f. Eks. af Formuer over 50.000 Kr. og muligvis ved Særbeskatning for den i Tiden efter 1914 skete Formuefremgang.

Punkt 14. Samtlige Skattelove underkastes en Revision og en efter de økonomiske Vilkaar afpasset retfærdig Beskatning tilvejebringes saavel for Staten som for Kommunerne. Der indføres ensartet virkende Regler for alle Befolkningsklasser til Bekyttelse mod Skattesnyderier.

Punkt 15. Den kommunale Valglov optages til Revision i Overensstemmelse med det af Partiet udarbejdede Forslag.

Punkt 16. Forsikringsvæsenet samt monopollignende Industrier og Importvirksomheder overtages af Staten eller underkastes effektiv Kontrol til Sikring af Borgernes Interesser. For alle Erhvervsgræne tilvejebringes en offentlig Kontrol med Adgang til Regulering af Avance og Priser. Arbejdernes Medbestemmelsesret i Bedrifterne sikres.

Punkt 17. Den danske Stat opfylder sine Forpligtelser overfor Folkenes Forbund og Washington-Konferencen ved Lovfæstelse af 8-Timers-Arbejdsdagen for Haandværk og Industri.

— — — For saa vidt Valgene, saaledes som den store, arbejdende Befolkning ønsker det, hidfører en Ændring i de parlamentariske Magtforhold, kan det socialdemokratiske Parti under forskellige Former blive stillet overfor Spørgsmaalet om Dannelse af Ministerium eller Medvirkning dertil. Partiet vil ikke unddrage sig nogen Forpligtelse, der følger af dets Deltagelse i det parlamentariske Liv, men vil heller ikke søge at faa Andel i Regeringen uden fornødent parlamentarisk Grundlag.

Retsforbundets Program.

Retsforbundet kræver, at *Grundloven* skal indeholde følgende Bestemmelser:

1. Statens Opgave er at værne Borgernes personlige Frihed. Udover dette Formaal er al Anvendelse af Tvang, være sig af fysisk eller aandelig Art, uberettiget.

2. Enhver raader frit over det fulde Udbytte af sit Arbejde; hverken Stat eller Kommune har nogen som helst Ret til at paalægge Skatter, direkte eller indirekte, eller til at stifte Gæld.

3. Enhver, der vil have Ret til at udelukke andre fra at bruge en Del af Landets Grund eller andre Naturværdier, skylder disse det fulde Vederlag for denne Særfordel. I dette Vederlag, den aarlige Grundskyld, har derfor alle Borgere lige Andel.

4. Alle Borgere har lige Ret til de Indtægter, der opstaar af Seddeludstedelse og Møntning, hvorfor Staten selv skal varetage disse.

5. Retten til frit at raade over det fulde Udbytte af Arbejdet medfører Ret til at give og modtage Gave. Arv er at betragte som Gave. Har Forældre ikke ved Testamente raadet over deres Efterladenskaber, betragtes disse som testamenteret til Børnene. Andre Efterladenskaber, som ikke er bortgivet gennem Testamente, bliver fælles Ejendom.

6. Af de fælles Indtægter bestrides Udgifterne til det Offentliges Forvaltning. Resten fordeles ligelig som Overskudsandel til alle Landets Indbyggere.

7. Under det Offentliges Forvaltning horer:

Retsvæsenet, med gratis Retspleje og den for den offentlige Sikkerhed saavel indenfor som ved Landets Grænser nødvendige væbnede Styrke samt Varetagelse af danske Borgeres retslige Anliggender i Udlandet.

Sundhedsvæsenet, med Sygehuse og øvrige hygiejniske Foranstaltninger.

Formynderiet, med Arbejdsanstalter for Forbrydere og forkomne Individuer. Omsorg for Sindssyge, Aandssvage og Invalider samt for forældreløse eller vanrøgtede Børn.

Offentlige Arbejder, med Beskyttelse af de naturlige Rigdomme (Kyster, Skove, Vandkraft, Fiskeri) samt Vejvæsenet til Lands (Kloakering og Gadebelysning) og til Vands (Fyr- og Vagervæsen).

Finansvæsenet, med den seddeludstedende Rigsbank, Mønten, Opkrævningen og Fordelingen af Grundskylden samt Tilsyn med Eneretsbevillinger (Jernbaner, Kanaler, Havne, Telegraf, Telefon, Post, Sporveje, Gas-, Vand- og Elektricitetsværker).

8. En Rigsdag, valgt af alle myndige Mænd og Kvinder efter den fri Valgret, bestemmer, hvor stor en Del af de fælles Indtægter der skal anvendes til Statens og Kommunernes Forvaltninger samt vedtager de Love, som er nødvendige for den personlige Friheds Værn.

9. Til Statsforvaltningens Ledelse vælger Rigsdagen et Rigsraad af fem Ministre.

10. Rigsraadet besætter alle Embeder og udnævner Medlemmer af Højesteret efter Indstilling fra Højesterets, Landsretternes og det etisk-juridiske Fakultets Medlemmer, som alle er uafsætelige indtil en vis Aldersgrænse. Højesteret har paa enhver Borgers Begæring at prøve, hvorvidt de af Rigsraadet kundgjorte Love og Forordninger stemmer overens med Statsformaalet. Strider de mod det, mister de deres Lovkraft.

11. Myndige Borgere har Ret til at ordne deres personlige Levevis som de vil, til at handle og ytre sig i Tale og Skrift som de vil, dog under Ansvar for Retskrænkelser mod andre. Overfor Pressens Overgreb og uberettigede Indblanding i Borgernes Anliggender bør Retsværnet ske, ikke ved forebyggende Indgreb, men ved effektiv Ansvarsgivning og ved at Berigtigelsespligt indføres.

12. Saakaldte offentlige Pligter, saasom Værnepligt, Pligt til at være Nævning, Stemmepligt o. s. v., anerkendes derimod ikke, da hverken Stat eller Kommune har Krav at stille for egen Regning, men udelukkende har til Opgave at værne de enkelte Borgeres gensidige Krav. Herunder hører i Særdeleshed Forældres ubetingede Pligt til selv at sørge for deres Børns Underhold og Opdragelse, indtil disse er i Stand til at tjene deres eget Ophold.

13. Med Undervisningens Ordning har det Offentlige intet at skaffe. Kommunerne har kun at overvaage, at Forældre sørger for at bibringe Børnene de Kundskaber i Læsning, Skrivning og Regning, som er nødvendige for at kunne opfylde den medborgerlige Forpligtelse at afholde sig fra ethvert Indgreb i andres Frihed.

14. Kirken adskilles fuldstændig fra Staten.

15. Næringsfriheden og Foreningsfriheden er ukrænkelige.

16. Ligeledes er Arbejdetsfriheden ukrænkelig. Derfor maa der paa Arbejdsmarkedet intet Monopol findes, men Staten skal garantere Ro og Sikkerhed for enhver arbejdsvillig.

17. Alle Aftaler og Forpligtelser, som angaar økonomiske Forhold og ikke krænker andres Ret, nyder Statens Retsbeskyttelse.

18. Til Anlæg og Drift af Foretagender, som kræver Benyttelse af Omraader, der ikke tilhører vedkommende Enkeltperson eller Selskab, meddeler Stat eller Kommune Eneretsbevillinger og udfører eventuelt de nødvendige Ekspropriationer. Dermed sikrer det Offentlige sig effektiv Kontrol med disse Virksomheders forsvarlige Ordning. Da saadanne Foretagender giver positive Ydelser af maalelig Art (modsat Landeveje, Kloaker o. s. v.), bliver det en offentlig Opgave at vaage

over, at det Vederlag, der afkræves Forbrugerne, svarer til, hvad det koster at producere vedkommende Ydelse.

19. Tilsyn med de af Kommunerne meddelte Eneretsbevillinger sker ved Samstyre for hver enkelt af disse (Vand-, Gas- og Elektricitetsværker, Sporveje o. s. v.).

Statens og Kommunernes Aktiver realiseres, og Formuerne afgiver engang for alle gennemsnitlig 25 pCt.

For de derved indvundne Midler afbetales hele den offentlige Gæld og gives der Grundejerne en Erstatning, svarende til Halvdelen af Grundværdien.

Guldindløselighed.

Det er klart, at det, der ved alle Valutaforanstaltninger saavel som ved den øvrige økonomiske Politik maa stræbes efter, er at naa tilbage til Guldindløselighed af Sedlerne, men af Landbrugsminister Madsen-Mygdal og Pinstrup er der — da de intet andet positivt kan henvise til — startet en Kampagne, der søger at give det Udseende af, at der i Virkeligheden ikke vilde være noget i Vejen for med det samme at gaa til Guldindløselighed til den Kurs, som i Øjeblikket er gældende. Sandheden er den, at ingen i dette Øjeblik tør tage Ansvaret derfor. Dette viser følgende Udtalelser:

Finansminister *Neergaard* udtalte i Folketinget den 15. Novbr. 1923 (1923—24, Sp. 1568—69):

»Det ærede Medlem (Rode) bad mig gentage, hvad jeg havde udtalt angaaende Guldindløseligheden ved det nævnte Samraad med Udvalget. Jeg sagde ikke væsentlig mere, end jeg havde udtalt her i Tinget ved Lovforslagets første Behandling, men jeg skal gerne angive Hovedtrækkene deraf. Det er, at jeg absolut vilde anse det for utilraadeligt at gaa til Guldindløselighed, hverken til Pari eller til en Kurs mellem den nuværende og Parikursen eller selv til en Kurs, som laa noget over den nuværende, overhovedet at gaa til Guldindløselighed, saa længe ikke noget andet europæisk Land har forsøgt at gaa den Vej. Jeg er fuldkommen overbevist om, at saaledes som Forholdene ligger, vil Risikoen derved være ganske overordentlig stor, og hvor stor denne Risiko vil være, faar man det bedste praktiske Begreb om, naar man ser, at selv Lande, der staar saa nær ved Guldpariteten som England og Sverige, ikke tør gaa den Vej. Og hvorfor tør de det ikke. Fordi heller ikke de kan overskue selv en nærmere Frem-

lids finansielle Eventualiteter, saa usikkert og kaotisk som alt ligger i Europa. Og ogsaa af en anden Grund tør de ikke gøre det, idet nemlig Nervositeten som Følge af den kaotiske Tilstand er saa overordentlig stærk Verden over, at et Land, der aabnede for Guldindløseligheden, vilde have meget store Chancer for i en forholdsvis kort Tid at komme af med største Delen af sin Guldbeholdning, og saa meget større Chancer vil der naturligvis være derfor i Lande, hvis Valuta er svag, altsaa, meget større Chancer for Danmark i saa Henseende end for England og Sverige. Og England og Sverige tør det ikke.»

Under Behandlingen af Guldindløsningsloven i Landstinget den 5. Oktober 1923 udtalte Justitsminister *Ryller*:

»Jeg takker det ærede 18. landstingsvalgte Medlem (Brandes) for de Bemærkninger, han kom med med Hensyn til Lovforslaget. De Bemærkninger falder fuldstændig sammen med Regeringens Anskuelser, ogsaa jeg tror, at dette Lovforslag maa vedtages i den Skikkelse, hvori det er fremsat, jeg tror ikke, man fra nogen Side vil vove at gaa mod det og derved bidrage til, at Guldet forsvinder, idet Følgen maatte blive, enten at Nationalbanken maatte indløse de Sedler, der kom, fuldtud, saaledes at Guldet gik, eller ogsaa maatte Nationalbanken lade være med at udstede flere Sedler, som atter skulde indløses, den maatte standse Seddeludstedelsen; men saa vilde hele Forretningslivet selvfølgelig gaa i Staa; det anser jeg for umuligt.«

I Skrivelse fra Nationalbanken til *Finansministeren* af 26. Jan. 1924 anføres bl. a. følgende:

»Amerika er i Virkeligheden Herre over Guldprisen. Hvis et europæisk Land vilde sætte en fast Guldindløsningspris paa sine Sedler, altsaa fastsatte en bestemt *Salgspris* paa sit Guld uden at være Herre over eller med Sikkerhed at kunne beregne *Guldindkøbsprisen* (som Amerika som sagt er Herre over), vilde det kunne komme i den ruinerende Situation at holde Udsalg under Indkøbspris. Bankerne i Danmark skyldte Udlandet f. Eks. ult. Oktober 1923 ca. 300 Mill. Kr., og hvis det var det eneste guldindløsningspligtige Land i Europa, kunde det end ikke bringe til Modsætning herimod, hvad det havde tilgode i de guldindløsende Lande. Alle vore Banktilgodehavender i England kunde ikke trækkes hjem i Guld, men al vor Skyld til England var Guldgæld! Nationalbanken selv vil selvfølgelig ikke blot standse al Kreditgiven — Vekseldiskontering m. m. —, eller dog tage en saa høj Diskonto, at Forskellen mellem Guldsalget og Guldkøbet

dækkes, en Diskonto, der kan blive uberegnelig høj; men den maa ogsaa være nødsaget til at inddrage det størst mulige Kvantum Sedler ved at opsige Kreditter, og hvorledes vil det da gaa Nationalbankens og de andre Bankers Debitorer og i det hele Næringslivet? Heller ikke Staten vil kunne vente den Kreditgiven fra Nationalbankens Side, som den hidtil har regnet med, naar det bliver Kredit i Guld.

Det er klart, at indføres Guldindløsighed, forinden der ved andre Foranstaltninger er sikret en gunstig Betalingsbalance, maa Underskudet i Betalingsbalancen dækkes ved, at Gullet drages ud af Nationalbanken. Derigennem vil Nationalbanken (da den jo efter Oktrojen skal have 33 pCt. Dækning af Sedlerne) tvinges til at værgе sin Guldbeholdning, og det Middel, den har hertil, er *Diskontoforhøjelsen*, og Resultatet vil da sikkert blive en ganske voldsom Forhøjelse. Derfor maa Arbejdet paa at naa hen til Guldindløsighed støttes gennem positive Foranstaltninger af anden Art.

Guldtolden.

Indførelsen af de Konservatives Forslag om Betaling af Told i Guld vil ved en Dollarskurs af $6\frac{1}{2}$ betyde en Forhøjelse af alle Toldsatser med ca. 70 pCt. Dette vil efter Statistisk Departements Beregning medføre en forøget Indtægt af 53 Mill. Kr. (heri er ikke taget Hensyn til den sidste af Neergaard gennemførte Valutatold. Ved denne Forhøjelse af Varepriserne maa man regne, at ogsaa Mellemandelens Avance vil stige, antagelig ialt med ca. 10 Mill. Kr. Dertil kommer den voldsomme Forhøjelse af Toldbeskyttelsen for den indenlandske Industri, som denne Toldforhøjelse medfører, og som vil føre til, at der for den udenlandske Industris Produkter kan tages højere Priser. Som Valutaforanstaltning modvirker den selve sin Hensigt gennem den Prisstigning, den vil medføre, og som igen vil forårsage større Seddelomløb. I Norge gennemførtes Guldtolden den 4. Decbr. 1923. Da kostede Dollars i Kristiania 6,68 — nu i Marts er den steget til 7,30, og den norske Krone altsaa sunket tilsvarende. Iøvrigt gennemførtes Guldtolden ikke i Norge som en Valutaforanstaltning, men derimod alene med det finansielle Formaal at bringe Balance paa Budgettet. Konservative erklærer ofte, at det norske Venstre er Tilhængere af Guldtolden. Forholdet er, at Venstre i

Stortingets Udvalg gik med til at opretholde den, da den norske Toldtarifkommission staar foran Afgivelse af sin Betænkning og en ny Toldskat skal gennemføres inden 1. Juli 1924.

Valgretsalderen.

er i Schweiz, Tyskland og gennemgaaende i de nye Stater 20 Aar, i England, Frankrig og de Forenede Stater 21 Aar, i Sverige 23 Aar, i Norge 25 Aar. Dette er den højeste Valgretsaldere, der findes.

Spekulationen under Krigen.

Venstre og Konservative siger: Det var jo under den radikale Regering, den store Spekulation og Svindel udfoldede sig under Krigen. — Ja, de Forhold, Krigen skabte, gav Jordbund for Spekulationen, men var det ikke den radikale Regering, der søgte at dæmme op derimod, og var det ikke den daværende Opposition, der ofte hindrede at Spekulationen blev stækket?

Eksempler:

1. Man bør erindre Rodes Forslag i 1915 om Fragtafgiften af Skibsfarten og et Forslag, som alle nu ser ikke blot var retfærdigt overfor Skibsfartens uhyre Fortjenester, men som ogsaa i høj Grad vilde have hæmmet Jobberiet i Skibsfartens Aktier og hindret de deraf følgende senere Pengetab. Hvem var det, der hindrede Forslagets Vedtagelse? *Neergaard*, der sagde, man ikke skulde slagte Hønen, der lagde Guldæggene. *Cold*, der som Direktør for D. F. D. S. mødte i Udvalget og erklærede, at Skibsfarten ikke kunde finde sig i en saadan Lovgivning. Det var i de samme Maaneder, Bankkommissionens Beretning nu meddeler, at *Cold* tjente de 180,000 Kr. paa Spekulationer i sit eget Selskabs Aktier.

2. Man bør erindre Borsmændenes store Protestmode mod Regeringen paa Børsen i 1917 paa Grund af Indgrebene overfor ublu Avance og Kædehandel. Hvem var det da, der jublede over denne Opposition mod Regeringen. Det var den moderate og konservative Presse.

3. Den Ballinske Skotojstrust. Se Valgbog II 1923, Side 13., hvorledes denne Trustdannelse gav Anledning til Rodes Forslag om Trustloven, som standsedes af Venstre og Konservative i Landstinget.

Antal oprettede Husmandsbrug.

Hr. P. Hansen-Nørremølle og flere Venstremænd har udtalt, at Venstres Interesse for Udstykning er større end det radikale Venstres, og beviser dette med at anføre, at i 1919—20 anvendtes kun 1 Mill. Kr. til Oprettelse af Statshusmandsbrug, medens der i 1921—22 anvendtes 11 Mill. Kr. og oprettedes 964 Huse efter den gamle Husmandslov (Madsen-Mygdals Lov). Man glemmer imidlertid at oplyse, at der efter den radikale Jordlovgivning af 4. Oktober 1919 siden 1920 er oprettet ca. 3000 Husmandsbrug. Iovrigt er det anvendte Tal — 964 Huse — ikke noget rigtigt Udtryk for det virkelige Forhold i 1921—22, da Tallet fremkommer ved, at mange Statslaan til Huse fra forrige Finansaar er medtaget i dette Aar, fordi Laanene først er udbetalt efter 1. April. Der bevilges hvert Aar 12 Mill. Kr. til Oprettelse af Huse efter den gamle Husmandslov, deraf 2,500,000 Kr. til Køb af Lejehuse, og 1,250,000 Kr. til Tillægslaanet, medens 10,500,000 Kr. anvendes til ny Brug, og herigennem kan oprettes ca. 600 Brug om Aaret, idet Laanet er 18,000 Kr. til hvert.

Deres Paastande	55
Balancen paa Statsregnskabet 1919—20	55
Den gode Økonomi i Estrups Tid	56
Forøgede Udgifter til Skolevæsenet	56
Madsen-Mygdals Statsunderstøttelsesplan 1915	57
Aalborg Amtstidendes Artikel	58
Grosserersocietetets Henvendelse til Regeringen	59
Socialdemokratiets Valg- og Arbejdsprogram	60
Retsforbundets Program	63
Guldindløselighed	65
Guldtolden	67
Valgretsaldere	68
Spekulationen under Krigen	68
Antal oprettede Husmandsbrug	69

KROHNS BOGTRYKKERI
KØBENHAVN

Tillæg.

Aldersrenteloven.

Angaaende det af Rode som Indenrigsminister fremsatte Forslag om Aldersrente henvises til Valgpjece III 1920.

I Januar 1922 fremsatte Kragh et nyt Forslag om Aldersrente. Dette Forslag byggede ligesom Rodes paa det *Princip*, at Aldersrenten skulle være vederlagsfri og en Ret; men derimod var en stor Del af de enkelte Bestemmelser i høj Grad forringede i Forhold til Rodes Forslag. Ved Behandlingen i Rigsdagen blev det yderligere forringet saavel af Folketingets Flertal som af Landstinget. Det radikale Venstre *undlod* derfor at stemme ved Forslagets endelige Vedtagelse.

Den vedtagne Aldersrentelov har efter Partiets Mening særlig følgende Mangler:

1. *Retten til at oppebære Aldersrente indtræder først med det 65. Aar.*

Efter at Adgangen til at nyde Alderdomsunderstøttelse i en Menneskealder har været knyttet til de 60. Aar føles denne store Forhøjelse af Aldersgrænsen meget haardt og af mange i Alderen op mod 60 Aar som et Brud paa en berettiget Forventning, og de vedtagne Overgangsbestemmelser er i denne Henseende ganske utilstrækkelige.

2. *Ved Beregningen af Aldersrenten skal til den virkelige Indtægt Aldersrentenyderen har (af Arbejde, Rente, Bolig i egen Ejendom m. m.) yderligere lægges 4 pCt. af Værdien af egen Ejendom og af opsparet Kapital.*

Dette medfører, at de, der ved Flid og Sparsommelighed har skaffet sig et eget Hjem, og sparet lidt sammen til de gamle Dage, paa Grund af disse forøgede Fradrag bliver daarligere stillet end den, der intet har sparet. Derved modvirkes netop det, der skulde være Aldersrentens sociale og samfundsmæssige Fremskridt i Modsætning til den gamle Understøttelseslov.

3. *Aldersrenten er for lav til at sikre de daarligst stillede det nødvendige til Livets Ophold.*

Lovens faste Takster blev — selv med Tillæg af Dyrtids-tillæget og den særlige Ydelse i Overgangstiden — for lave til at sikre de Gamle det nødvendige, saafremt de paa Grund af Sygdom eller andre Forhold blev særlig vanskeligt stillet.

Det radikale Venstre stillede derfor Forslag om, at Kommunalbestyrelserne — i Lighed med Bestemmelserne i Rodes Forslag — skulde have Ret til udover den faste Aldersrente i *særlige Tilfælde* at tilstaa de Gamle hvad der derudover maatte være fornødent.

En saadan Bemyndigelse til Kommunalbestyrelserne var selvfølgelig ingen Garanti for, at de Gamle vilde faa det nødvendige overalt, men der var dog derved skabt Mulighed for, at humanit styrede Kommuner kunde forhindre, at de daarligst stillede inden for deres Omraade kom til at lide Nød. Saaledes som Loven nu er vedtaget, vil Overgangen fra Alderdoms-understøttelse til Aldersrente medføre, at det Fremskridt Loven bringer, at der fremtidig er flere, der kan opnaa Aldersrente, i *Virkeligheden betales af de gamle, der er daarligst stillet*, fordi deres Aldersrente bliver mindre, end den Understøttelse de fik efter den gamle Lov.

Skatterne under Krigen.

Venstre siger *nu*: Den radikale Regering skulde have udskrevet højere Skatter og stiftet mindre Gæld. Hvad sagde de før?

Det første Statslaan blev optaget i Oktober 1914, altsaa kort efter Verdenskrigens Udbrud. Venstres Ordfører, Neergaard, bemærkede den Gang, at han kunde gaa med til det, men at han ansaa Laanet for at være noget for stort, og henstillede, at der skaffedes Dækning for Renterne af Laanet. Næste Laan blev optaget allerede et halvt Aar efter, nemlig i Marts 1915; da erklærede Neergaard: Jeg billiger dette Laan; det er jo nødvendigt at optage det, og jeg indrømmer, at der er Udsigt til Dækning, ogsaa nye Skatter, direkte Skatter til Dækning, hvorimod der ingen indirekte Skatter findes; og det kan jeg billige, at man ikke har taget de indirekte Skatter med og udtaler:

De Artikler, der overhovedet kunde være Tale om at beskatte under en Situation som denne, skulde kun være Ting, man kunde undvære, som Spiritus og Tobak. Men jeg er enig med Ministeren i, at heller ikke disse Artikler vilde det være heldigt at gribe til. For det første er det et Forbrug, som det maaske er vanskeligt for mange at vænne sig af med, og dernæst vil disse Artikler af specielle Grunde være lidet egnede til Behandling i dette Øjeblik.

Det næste Laan kom allerede i Sommeren 1915. Ogsaa dette Laan gav Venstre ubetinget sin Tilslutning. Der var ingen Dækning, og Venstres Ordfører billigede ogsaa denne Fremgangsmaade. — Neergaard udtalte herom den 2. Juli 1915:

«Naar nu den højtærede Finansminister her har foreslaaet et Laan, som selvfølgelig, absolut set, er ubetydeligt — det var paa 60 Millioner — i Sammenligning med, hvad der forlanges i de større Lande, har han heller ikke behøvet at gøre sig større Bekymringer ved Tanken om Muligheden af at faa det gennemført, thi han har den samme Hjælper, som Finansministrene har i de andre Lande. Ogsaa hos os er der en Nødvendighed, som tvinger.»

Derefter tilføjede han:

«Jeg billiger ligeledes, at man ikke straks søger Dækning ved Forhøjelse af Formue- og Indkomstkatten, da det er uheldigt, derfor skal jeg her ved denne Lov ikke insistere paa, at der allerede nu enten skaffes Dækning eller gives bestemt Tilsagn om, at der skaffes Dækning indenfor en vis kortere Tids Forløb.»

Da Brandes i Foraaret 1917 kom med et Skatteforslag omfattende væsentligt direkte Skatter, erklærede Neergaard: Nu maa man holde op, det gaar ikke an vedblivende at tage Skatterne direkte, maa vi bede om at faa indirekte Skatter, og han gav Anvisning paa Forlystelsesskattens væsentlige Forhøjelse, paa Forhøjelse af Vinskatten, paa Forhøjelse af Skatten paa Forbrugsartikler — nu kan vi ikke nøjes med Formue- og Indkomstkatten, maa vi bede om indirekte Skatter. Og den radikale Finansminister Brandes fulgte Anvisningen, var lydhor overfor det Ønske, som blev fremsat af Venstres Ordfører, og mødte i *September 1917 med Skatter*, hvori der ogsaa fandtes en rigelig Del indirekte Skatter. Neergaard var glad ved dem, han sagde om Skatterne som Helhed:

»Det Minimum af Skatter, man maa kræve, er naturligvis det Beløb, der skal gaa med til den forøgede Statsgælds Forrentning og Afbetaling. Det er nu opfyldt, og der er ikke saa lidt ud over det.«

Om de indirekte Skatter sagde Neergaard derefter:

»Forholdet mellem Forøgelsen af de direkte og de indirekte Skatter er efter de fremsatte Lovforslag — jeg holder altsaa Ejendoms-skylden udenfor — 60 for direkte mod omtrent 20 for indirekte Skatter, altsaa Forøgelsen for de indirekte Skatter udgør $\frac{1}{4}$ af hele Forøgelsen. Det er et Forhold, som jeg kan erklære mig tilfreds med, og jeg vil straks sige, at jeg vil støtte den højtærede Minister i at opretholde dette Forhold.«

Socialdemokratiets Ordfører, Sigvald Olsen, udtaler:

»Lovforslagene om de indirekte Skatter kan vi ikke give vor Tilslutning, medmindre den yderste Nød skulde tvinge os dertil. — Jeg synes, at Finansministeren, forinden han fremsatte Forslag om saa store indirekte Skatter, som Tilfældet er her, skulde have forsøgt at forelægge Forslag om større direkte Skatter, og hvis det saa viste sig, at de ikke kunde gennemføres, da, men ogsaa først da, skulde han have fremsat det Forslag, han her har fremsat. Den højtærede Finansminister vil formentlig hertil bemærke, at han behøvede efter den Erfaring, han har gjort, ikke først at gøre disse Forsøg, for han var vis paa, hvorledes Udfaldet vilde blive, og det kan godt være, han ikke har helt Uret deri.«

For at dække det store Underskud 1918—19 forelagde Brandes nye Skatteforslag i Efteraaret 1918, Den 15. Oktober 1918 udtalte Neergaard om disse Forslag:

»Det er klart, at dersom Krigen standser, eller der er overvejende Sandsynlighed for, at den vil ophøre, vil der ikke behøves saa stor en ekstraordinær Indtægt, som den højtærede Finansminister foreslaar.«

Altsaa Neergaard mente det var for høje Skatter. (Se iøvrigt Valgbogen I, 1923, Side 69).

Det fremgaar af disse Citater at Venstre, da de var i Opposition, krævede indirekte Skatter og klagede over at Skatterne var for høje.

Beværtterloven.

De radikale Udvalgsmedlemmer (Heilesen, Holdgaard og Mads Larsen) udtalte i Fællesudvalgets Betænkning (sammen med Vesterager) følgende:

De havde i Fællesudvalget især arbejdet for at faa fastholdt Principet i Folketingets Affattelse af Lovforslagets § 21 a og g, saaledes at der ikke i Etablissemeter, der hører til Kur- og Badesteder (§ 21 a) eller »undtagelsesvis i andre Tilfælde, hvor ganske særlige Omstændigheder taler derfor« (§ 21 g), bliver Adgang til at meddele hverken Gæstgiverbevillinger eller Beværtterbevillinger med Ret til Udskænkning af stærke Drikke uden Bevillingsnævnets eller paa Landet Sogneraadets Anbefaling, idet Adgang hertil efter Mindretallets Opfattelse indeholder stor Fare for en meget væsentlig Forringelse af Betydningen af det lokale Selvstyre. Fremdeles har Mindretallet især ønsket at fastholde, at Adkomst til Handel med stærke Drikke kun bør kunne erhverves og fornyes ved Bevilling, ikke ved almindelig Næringsadkomst, at der bliver Adgang til Kommuneafstemning ogsaa om Adkomster til Handel, at offentlige Myndigheder eller private Korporationer, der har anmeldt Overtrædelser af Beværtterlovens Bestemmelser til Politiet, faar en i Loven fastslaaet Ret til at faa Underretning om, hvad der er foretaget i Sagen, samt — for at hindre, at *Marketenderier* bliver almindelige Beværttinger — at enhver Udskænkning, Forhandling eller Fordeling af stærke Drikke skal være forbudt efter Arbejdstidens Ophor, ligesom Mindretallet, især efter den med Hensyn til Kommuneafstemning fulgte mangeaarige Praksis, ikke har kunnet se nogen rimelig Begrundelse for en Ordning, der i Almindelighed maa forudsættes at kræve to Kommuneafstemninger for at faa afgjort, om Bevilling til Beværtting eller Gæstgiveri bør meddeles eller fornyes.

Mindretallet har ikke ønsket at deltage i Ændringsforslag, der ikke i Hovedsagen var i Overensstemmelse med disse Synspunkter, men har ønsket at forbeholde sig fuld Frihed til vedblivende at arbejde for disses Gennemførelse.

Forhandlingerne i Fællesudvalget har imidlertid vist, at en Indstilling fra Mindretallet i Overensstemmelse hermed ikke for Tiden har nogen Udsigt til Gennemførelse. Mindretallet har derfor ikke ment at burde fremkomme med en saadan. Mindretallet anerkender, at Forslagets Gennemførelse med de i Flertallets Indstilling foreslaaede Ændringer vil betyde visse Fremskridt i Forhold til den gældende Lov, især derved, at Reglerne om Adgang til at udskænke stærke Drikke, bortset fra Reglerne i § 21, bliver de samme for Gæstgiverier som for Beværttinger, samt endvidere ved Skærpelse

af Straffebestemmelserne, noget Fremskridt med Hensyn til Udskænkning paa Jernbanestationer, nogen Udvidelse af Sogneraadenes Myndighed med Hensyn til Adkomst til Handel med stærke Drikke og endelig ved Lovfæstning af Kommuneafstemningsprincippet. Paa den anden Side maa det herved bemærkes, dels at Kommuneafstemningsprincippet som nævnt allerede er anerkendt i Praksis i en efter Mindretallets Opfattelse bedre Form end den, hvori det nu lovfæstes, og dels, at ogsaa Udvidelsen af Sogneraadenes Myndighed med Hensyn til Handel i alt væsentligt kun er en legal Fiksering af en allerede anerkendt Praksis. I Forhold til Praksis vil Fremskridtet ved Forslagets Gennemførelse med Flertallets Ændringer derfor være mindre fremtrædende. Imidlertid maa Mindretallet naturligvis absolut foretrække Flertallets Indstilling fremfor det andet Mindretals Indstilling. Saaledes som Sagen ligger, vil Mindretallet derfor stemme for Flertallets Indstilling.

»Den Pinstrupske Vareliste«.

I Valgbogen Side 15—16 omtales, at baade Pinstrup og Landbrugsraadet i 1920 tiltraadte Tanken om Importforbud og Importregulering for en Række Luksusvarer til en samlet aarlig Indførsel af ialt 240 Mill. Kr.

Af denne lange Række af Varer, der berørte ca. 75 af Toldlovens Positioner, skal her som Eks. nævnes:

	Indførsel 1919 Mill. Kr.
Vin og andet Spiritus	28
Torrede Frugter (undtagen Rosiner og Svedsker)	8
Galanteri-, Bijouteri- og Nipsvarer	14½
Helsilkevarer, Blonder o. lign.	43
Andre Varer med Silke og Halvsilkevarer	22
Arbejder af ædle Metaller	13½
Parfumer, vellugtende Essenser	4
Lommeure med Kasse af Guld	3

Indførselen for de her nævnte Poster er nu meget betydelig mindre.

Importbegrænsningen.

Overfor de moderates stærke Agitation mod al Importbegrænsning kan anføres at ikke alle indenfor Venstre her samme Opfattelse.

Det moderate *Herning Folkeblad* skriver:

»Det Forslag i hele Komplekset, der interesserer os mest, er *Valuta-Centralen*. Her kan der, hvis man finder de rigtige Mænd, og de faar den fornødne Myndighed, gøres et nyttigt Arbejde for at begrænse *Luksus-Indførsel*. Og det er dog til syvende og sidst den, det gælder om at komme tillivs.»

»*Sorø Amtstidende*« skriver i en ledende Artikel:

»Endelig er der de Radikales Forslag. Rent saglig set er Afstanden herfra til Regeringens Valutaplan *ikke* saa stor, at der ikke kunde tænkes slaaet en Bro imellem dem, som kunde tilfredsstille Flerpartiet af de to Partiers Vælgere.

Socialistforskrækkelsen.

»*Aalborg Amtstidende*« skriver:

»Der hører mere til at føre Venstrepolitik end blot at sige til Vælgere: Pas paa — hvis I ikke stemmer paa os, saa kommer Socialdemokraterne og ta'r jer! *Det er Snak, der passer for Højremænd, men ikke for Venstremænd.*«

Konservativ Politik drives med Venstre.

Paa det store Møde i Aarhus mellem *Pürchel* og *Grev Holstein* fremsatte Hr. *Pürchel*, for at forsvare Partiets Politik overfor *Holstein*, med følgende aabenhjertige Udtalelse:

»Vi har foreslaaet *Guldtolden*, og vi har drevet *Neergaard Skridt* for Skridt frem ad *Toldvejen*. Nu siger De herovre: *Væk med Neergaard!* Ja, men saa faar vi de Radikale og Socialdemokraterne, og med dem kan vi ikke drive konservativ Politik saaledes som med

Neergaard. Regeringens økonomiske Politik er ikke god, men vi har gjort vort for at bedre den, og vi har faaet de indirekte Afgifter forhøjet. Konservativ Politik med Radikale og Socialdemokrater er umulig.

Skatteindtægterne.

Det anføres af Venstre, at Neergaards Underskud i disse Aar bl. a. skyldes Nedgangen i Skatterne. Tallene er følgende for de 6 Aar, der omfatter de tre sidste Aar under Ministeriet Zahle og de tre første Aar under Ministeriet Neergaard:

Samlet Skatteindtægt:

	Mill. Kr.		Mill. Kr.
1917—18	357,3	1920—21	526,7
1918—19	389,8	1921—22	442,5
1919—20	560,9	1922—23	382,0
Ialt 1917/18—19/20	1308,0	Ialt 1920/21—22/23	1351,2

Man vil altsaa se Neergaard i disse sine tre første Aar har haft over 40 Mill. Kr. større Skatteindtægt at disponere over end Brandes i sine tre sidste Aar.

For oplysninger om ophavsret og brugerrettigheder, se venligst www.kb.dk

For information on copyright and user rights, please consult www.kb.dk